

Хмельницький національний університет
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМІВ ЯК
ЗАСОБУ РОЗВИТКУ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-Х

КЛАСІВ

Назва теми

Рівень вищої освіти Другий (магістерський)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність 014.02. Середня освіта. Мова і зарубіжна література (англійська)

Додаткова предметна спеціальність 014.02. Середня освіта. Мова і зарубіжна література (німецька)

Освітня програма Середня освіта. Англійська мова і література

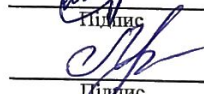
КвРСОА. 024051.01.07.00

Виконала студентка 2-го курсу група СОАм-24-1
Шифр

Підпис

Діана ОГУРЦОВА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. філ. наук, доц.
Науковий ступінь, вчене звання

Підпис

Олена ДОРОФЄЄВА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер канд. пед. наук, доц.
Науковий ступінь, вчене звання

Підпис

Світлана КОРОЛЬ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри іншомовної освіти і
міжкультурної комунікації д-р пед. наук, проф.
Науковий ступінь, вчене звання

Підпис

Наталія БІДЮК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

16.12.2025
Дата

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Рівень вищої освіти Другий (магістерський)
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність 014. Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність 014.02. Середня освіта. Мова і зарубіжна література (англійська)

Додаткова предметна спеціальність 014.02. Середня освіта. Мова і зарубіжна література (німецька)

Освітня програма Середня освіта. Англійська мова і література

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

01.09.2025

Наталія Бірюк

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Огурцова Діана Анатоліївна

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1 Тема роботи

Використання власних англійських фільмів як засобу розвитку аудитивної компетентності учнів 10х класів

Керівник роботи

Дерюгова Олена Миколаївна, канд. філол. наук, доцент

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання

Затверджено наказом ректора університету від 25.08.2025 р. № 65, додаток № 2

2 Строк подання студентом роботи на кафедрі 16.12.2025 р.

3 Вихідні дані до роботи

Експериментальною базою слугуватимуть Хмельницький ліцей №3 Хмельницької області та його база даних Артем Мазур

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Дослідити способи англійських фільмів і методи їх застосування при розвитку аудитивної компетентності учнів 10х класів і експериментально перевірити її ефективність

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1-2	Дорожук О. М., доцент кафедри іншомовної освіти і міжкульт. комунікації	01.09.2025	01.09.26

7 Дата видачі завдання 01.09.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва розділу кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1. Збір теоретичної бази дослідження	01.09.25 – 01.10.25	Виконано
2. Написання і рецензування кваліфікаційної роботи	02.10.25 – 02.11.25	Виконано
3. Написання і рецензування кваліфікаційної роботи	03.11.25 – 30.11.25	Виконано
4. Формування кваліфікаційної роботи до публічного захисту	01.12.25 – 16.12.25	Виконано

Студент

Підпис

Діана Огурцова
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Олена Дорожук
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ

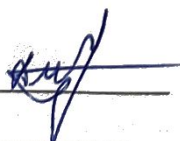
Огурцова Д. А. Використання сучасних англомовних фільмів як засобу розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів. – Кваліфікаційна робота.

Кваліфікаційна робота магістрантки на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 014.02 Середня освіта. Мова і зарубіжна література (англійська). – Хмельницький національний університет, факультет міжнародних відносин і права, кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, наук. кер.: канд. філ. наук, доцент Дорофєєва О. М. – Хмельницький, 2025.

Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок, із них – 82 сторінки основного тексту. Робота містить 73 джерела посилань.

Ключові слова: англомовна аудитивна компетентність, сучасні англомовні фільми, автентичні матеріали, учні 10-х класів, фрагментарний підхід, інтерактивні вправи, цифрові інструменти, методика навчання.

У роботі досліджується методика використання сучасних англомовних фільмів як ефективного засобу розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів. У дослідженні проаналізовано теоретичні засади навчання аудіюванню, обґрунтовано доцільність застосування фрагментарного підходу (segment-based approach) та розроблено комплекс вправ на основі фільмів «Inside Out», «Paddington» та «The Intern». Особливу увагу приділено інтеграції цифрових інструментів (Canva, Blooket, Tweek) та використанню «цифрового воркбука» для підвищення мотивації учнів. Дослідження підтверджує, що системне використання автентичних відеоматеріалів сприяє якісному покращенню навичок розуміння мовлення на слух та розвитку соціокультурної компетентності старшокласників.

Підпис автора

10.12.2025

Дата подання роботи до захисту

SUMMARY

Ohurtsova D. A. The Use of Modern English-Language Films as a Means of Developing Listening Competence in the 10th-Grade Students. – Qualification work.

Qualification work for obtaining Master's degree in specialty 014.02 Secondary education. Language and Foreign Literature (English). – Khmelnytskyi National University, Faculty of International Relations and Law, Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, scientific supervisor: Candidate of Philological Sciences, Associate Professor Dorofieieva O. M. – Khmelnytskyi, 2025.

The work consists of 99 pages, including 82 pages of the main text. The work contains 73 reference sources.

Keywords: English listening competence, modern English-language films, authentic materials, 10th-grade students, segment-based approach, interactive exercises, digital tools, teaching methodology.

Qualification work explores the methodology of using modern English-language films as an effective means of developing listening competence in 10th-grade students. The study analyzes the theoretical foundations of teaching listening, substantiates the expediency of applying the segment-based approach (fragmentary approach), and develops a set of exercises based on the films «Inside Out», «Paddington», and «The Intern». Special attention is paid to the integration of digital tools (Canva, Blooket, Twee) and the use of a «digital workbook» to increase student motivation. The research confirms that the systematic use of authentic video materials contributes to the qualitative improvement of listening comprehension skills and the development of the sociocultural competence of high school students.

Author's signature

10.12.2025

The date of the work submission to defence

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	7
1 Теоретичні засади використання сучасних англомовних фільмів як засобу розвитку аудитивної компетентності у процесі вивчення англійської мови ...	12
1.1 Проблема формування англомовної аудитивної компетентності учнів старшої школи у науковій літературі	12
1.2 Характеристика аудитивних матеріалів для навчання англійської мови учнів старшої школи	23
1.3 Методика навчання аудіюванню за допомогою коротких уривків з відеофільмів на уроках англійської мови в старшій школі	27
1.4 Особливості формування англомовної аудитивної компетентності учнів 10-х класів.....	31
2 Експериментальна перевірка ефективності комплексу вправ з використанням сучасних англомовних фільмів як засобу розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів.....	38
2.1 Характеристика навчально-методичного та інформаційно-методичного забезпечення для учнів 10-х класів	38
2.2 Розроблення комплексу вправ на основі англомовних фільмів для розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів.....	54
2.3 Експериментальна перевірка ефективності розробленого комплексу вправ для учнів 10-х класів	70
2.4 Обґрунтування методичних рекомендацій щодо використання англомовних фільмів на уроках у 10-х класах	77
Висновки	81
Перелік джерел посилання.....	83
Додаток А Audio test 1.....	90

Додаток Б Audio test 2	6
Додаток В Авторська розробка уроку на матеріалі фільму «Paddington»	92
Додаток В Авторська розробка уроку на матеріалі фільму «Paddington»	94

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний освітній процес спрямований на розвиток комунікативної компетентності учнів і одну з ключових ролей у цьому відіграє аудитивна компетентність – здатність розуміти усне мовлення на слух. В епоху глобалізації англійська мова є мовою міжнародного спілкування, а отже, учням важливо не лише вміти читати, писати та висловлювати свої думки, а й розуміти співрозмовника, адже в щоденному житті людина більшу частину часу взаємодіє з мовою саме через слухання. Добре розвинута аудитивна компетентність дозволяє ефективно сприймати усне мовлення в реальних умовах, адекватно реагувати у діалогах та взаємодіяти в різних комунікативних ситуаціях.

Учні 10-х класів перебувають на етапі старшої школи, коли вивчення англійської мови має бути не лише академічним, а й практично орієнтованим. На цьому етапі навчання розвиток аудитивної компетентності є особливо важливим, адже більшість учнів досягають рівня B1 або B1+ і починають рухатися до B2, де характерне розуміння різних акцентів, розмовної мови та складних граматичних конструкцій при швидкому темпі мовлення. Також учні старшої школи активно готуються до дорослого життя, тому для них важливо вміти сприймати англійську на слух у реальних ситуаціях, із якими вони можуть зіштовхнутися у майбутньому.

Використання неадаптованих англомовних фільмів у навчальному процесі може допомогти здобувачам освіти розуміти живу мову, практикуватися розрізняти різні акценти, інтонацію, темп мовлення, не спрощений для навчальних матеріалів, що наближає їх до автентичного мовного середовища. За допомогою таких фільмів можна збагатити їх словниковий запас – засвоювати актуальні нові слова та вирази в контексті. Неадаптовані англомовні фільми покращують навички розпізнавання мовних конструкцій – учні мимоволі запам'ятовують граматичні структури та бачать приклади їх вживання у розмовній мові. Перегляд цікавих фільмів робить процес навчання приємним і захопливим, що мотивує учнів старанніше підходити до предмету. А також у

фільмах зображують реалії англомовного світу, його традиції та стиль життя, що допомагає учням познайомитися з життям інших країн, розвинути соціокультурну компетентність. На початку використання фільмів може бути доречним – спочатку переглядати уривки без субтитрів, а вдруге переглядати з ними. Однак не варто цим зловживати, адже головною метою є вільне сприйняття аудіо учнями, тож поступово потрібно переходити на перегляд відео без субтитрів. Тут також звертаємо увагу, що ефективніше буде переглядати фільми уривками, виконуючи до них завдання, у тому числі інтерактивні, на опрацювання нової лексики, граматичних конструкцій та аналіз сцен, обговорення подій та діалогів. Важливим моментом також є вибір фільмів відповідно до рівня учнів, адже надто складна лексика може демотивувати їх, так само як нецікава тема, тому варто враховувати інтереси здобувачів освіти, а також безпосередньо шкільну програму.

Ознайомившись із численними дослідженнями на тему розвитку аудитивної компетентності, зокрема з працями О. Конотоп, Л. Морської, Т. Яхнюк, Дж. Філд, Д. Ларсен-Фріман та Дж. Шерман, ми з'ясували, що науковці намагаються розробляти все більш ефективні методики навчання аудіюванню, адаптувати автентичні матеріали до потреб учнів, оптимізувати навчальний процес та визначити основні проблеми і труднощі, з якими зіштовхуються учні при сприйнятті усного мовлення. На сьогодні, багато учнів 10-х класів не мають достатньо розвинутої для їх рівня аудитивної компетентності через малу кількість завдань із аудіюванням, адже багато навчальних програм все ще більше зосереджуються на граматиці та письмі. Значна частина наявних завдань використовує неприродні адаптовані записи зі штучно сповільненим мовленням замість автентичних матеріалів, що не готує учнів до сприйняття справжньої мови в реальному житті. Також проблемою є відсутність інтегрованого підходу – у багатьох застарілих підручниках, що використовуються у школах, завдання з аудіюванням часто подається окремо, а не в комплексі з говорінням чи граматиною, що зменшує його ефективність. Вищезазначені чинники демонструють необхідність пошуку нових шляхів оптимізації навчального

процесу, що й зумовило вибір теми нашого дослідження: **«Використання сучасних англомовних фільмів як засобу розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів».**

Об'єкт дослідження – розвиток англомовної аудитивної компетентності учнів старшої школи.

Предмет дослідження – комплекс вправ із використанням англомовних фільмів для розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності комплексу вправ на основі сучасних англомовних фільмів для розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів.

Відповідно до поставленої мети, окреслено його **основні завдання:**

1. Дослідити стан опрацювання проблеми розвитку англомовної аудитивної компетентності в науково-методичній літературі.
2. Схарактеризувати зміст і структуру англомовної аудитивної компетентності.
3. З'ясувати особливості використання сучасних англомовних фільмів на уроках англійської мови у 10-х класах.
4. Експериментально перевірити ефективність розробленого комплексу вправ на основі уривків з сучасних англомовних фільмів для розвитку аудитивної компетентності.
5. Обґрунтувати методичні рекомендації щодо розвитку аудитивної компетентності учнів старшої школи за допомогою англомовних фільмів.

Методи дослідження, що використовувалися для забезпечення вірогідності його результатів: *теоретичні* – аналіз педагогічної, психологічної, методичної літератури та нормативно-правових документів для уточнення понятійно-категорійного апарату дослідження, визначення сутності аудитивної компетентності та особливостей сприйняття англомовного мовлення учнями 10-х класів; аналіз навчально-методичного забезпечення (підручників, програм) для вивчення стану розробленості проблеми в шкільній практиці та наявних матеріалів для аудіювання; систематизація та узагальнення отриманої інформації

для визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості аудитивної компетентності; синтез і порівняння для обґрунтування доцільності використання автентичних відеоматеріалів; моделювання для створення структурно-функціонального комплексу вправ на основі уривків з сучасних англомовних фільмів; *емпіричні* – діагностичні методи (бесіда, педагогічне спостереження, анкетування) для виявлення рівня мотивації учнів до вивчення англійської мови за допомогою фільмів та аналізу стану використання відеоматеріалів на уроках; тестування під час проведення початкового та кінцевого зрізів знань для визначення рівнів сформованості критеріїв англомовної аудитивної компетентності; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний та узагальнювальний етапи) для перевірки ефективності впровадження розробленого комплексу вправ з використанням сучасних англомовних фільмів; *методи математичної статистики* – кількісний та якісний аналіз емпіричних даних, обрахунок критерію узгодженості Пірсона (χ^2) для підтвердження статистичної значущості результатів експерименту та достовірності отриманих висновків.

Наукова новизна результатів кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці інтегрованого комплексу вправ, що поєднує фрагментарний перегляд автентичних англомовних фільмів із використанням авторських вправ, зокрема, на основі сучасних онлайн-платформ для розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні й впровадженні під час практичної підготовки комплексу вправ з використанням сучасних англомовних фільмів для ефективного розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів; розробленні методичних рекомендацій щодо використання автентичних англомовних фільмів. Результати дослідження можуть бути використані здобувачами вищої освіти під час проходження педагогічної практики, вивчення методики викладання іноземної мови, а також вчителями англійської мови в професійній діяльності в ЗЗСО.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були апробовані під час виступу на XIV Міжнародному науково-методологічному Інтернет-семінарі «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів» (Київ – Хмельницький), який відбувся 15 травня 2025 року, та виголошені у доповіді «Використання сучасних англомовних фільмів як засобу розвитку аудитивної компетентності учнів старших класів у процесі вивчення англійської мови».

Публікації. Результати наукового дослідження висвітлено у 1 публікації на тему «Інтеграція художніх англомовних фільмів у процес навчання аудіювання» в рамках Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми науки та освіти в умовах сучасних викликів» (м. Дніпро), яка відбулася 9 листопада 2025 року.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (73 найменувань, із них 44 – іноземною мовою), трьох додатків на десяти сторінках. Повний обсяг тексту складає 99 сторінок, із них 82 сторінки основного тексту. Робота ілюстрована 6 таблицями та 30 рисунками.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМІВ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1 Проблема формування англомовної аудитивної компетентності учнів старшої школи у науковій літературі

Методичні праці [19; 32; 43; 61] одностайно визначають аудіювання як невід’ємний компонент комунікативної компетентності. Усе більший акцент у методиці робиться на метакогнітивній регуляції: плануванні слухання, моніторингу розуміння, корекції стратегії під час і після перегляду/прослуховування. Для старшокласників це означає педагогічний перехід від «перевірки розуміння» до навчання слухати (визначення цілей, вибір стратегій, рефлексія).

Доведено [48], що автентичні матеріали підвищують мотивацію, формують відчуття справжнього мовного потоку (паузи, самокорекції, редукації звуків, акценти), допомагають організовувати, зв’язувати та структурувати мовлення, а також вивчати і запам’ятовувати мовні та структурні особливості. На відміну від суто аудіо, фільми надають не лише звукову, але й візуальну інформацію, завдяки чому глядачі отримують зорові підказки (міміка, жести, сцена, реквізит, дії), що полегшує сприйняття та знижує когнітивне навантаження, особливо на рівнях В1–В2. Теоретично це обґрунтовується принципами мультимедійного навчання: інформація надходить одночасно через слуховий і зоровий канали, що покращує її засвоєння та відтворення [55]. Майєр Р. називає це принципом подвійного кодування: мозок ефективніше обробляє та зберігає знання, якщо вони представлені як через слух, так і через зір. Завдяки синхронізації зорового та слухового сприйняття, утворюється глибше розуміння матеріалу, формується довготривала пам’ять і покращується здатність відтворювати інформацію. Саме тому робота з відеоматеріалами (фільмами, анімаціями) в навчанні англійської має переваги: учні не лише чують мову, а й бачать комунікативну ситуацію,

емоції персонажів, мовленнєві жести, що робить процес навчання природнішим і більш ефективним.

Також є дослідження [56; 57; 60; 73] щодо використання субтитрів та їхньої користі при перегляді відеоматеріалів в оригіналі. L1-субтитри, або субтитри рідною мовою, корисні на етапі побудови глобального розуміння, але можна потрапити в «пастку» постійного їх читання та відсутності фокусу на розвитку слухання. L2-субтитри, або субтитри цільовою мовою, сприяють кращому розумінню контексту, лексичному зростанню та помітно допомагають під час фокусування уваги на ключових одиницях. Відсутність субтитрів ж є найскладнішим режимом, що може бути доречним для підсумкових або тренувальних переглядів, коли стратегічні уміння вже сформовано. На сьогоднішній день вважається [12; 56; 72; 73], що динамічне керування субтитрами (перемикання режимів між переглядами; використання вибіркового субтитрів, «keyword captions») дає найкращі результати у старшій школі, за умови чітко сформульованої мети й продуманого завдання.

Методика використання субтитрів як інструмента розвитку аудитивної компетентності (multimodal input-based instruction) встановила модель роботи з відео, яка складається з трьох фаз:

- Перед переглядом: активування фонових знань, прогнозування сюжету/лексики/жанру, постановка індивідуальних і групових цілей слухання, ознайомлення з новою лексикою, що буде в слуханні.
- Під час перегляду: почерговий перегляд фрагментів по 1–3 хв із різними цілями (глобальне, вибіркоче, детальне розуміння); зміна режимів субтитрів: для перших переглядів – субтитри цільовою мовою (L2), подальші повтори – без субтитрів (або лише ключові слова); знаходження ключової інформації; звертання уваги на вимові певних слів/звуків/інтонації.
- Після перегляду: реконструкція змісту, обговорення контексту, рефлексія щодо ефективності завдань, перехід до говоріння/письма (role-play, summary, review).

Ефективність мультимодальної методики не в самій технології або в механічному перегляді фільму, а у професійному коригуванні завдань (task design) і керуванні когнітивним навантаженням. Учитель має чітко дозувати інформаційний та емоційний обсяг, забезпечувати зрозумілу мету й відстежувати процес через самооцінку й рефлексію. Правильне використання субтитрів, поетапний аналіз та завдання із зростаючою складністю допоможуть сформувати стійку аудитивну компетентність, а також мотивувати учнів до самостійного розвитку мовних навичок через відео.

В українських дослідженнях також згадується використання відеоматеріалів, до яких ми можемо віднести й автентичні фільми, відповідно до наступного визначення [27, 6]: «Відеоматеріал – навчальний допоміжний засіб, що демонструється за допомогою програмно-технічних засобів (мультимедійних комп'ютерів, проекторів, глобальних інформаційних мереж, Інтернету). У процесі навчання англійської мови використовуються відеоматеріали різних жанрів: художні, документальні, науково-популярні, навчальні. До якісних властивостей відеоматеріалів належать: автентичність, динамічна наочність, емоційна забарвленість, активізація мовленнєво-розумової діяльності.» Також важливо згадати про переваги використання автентичних англомовних фільмів [8], адже в процесі перегляду у глядачів виникають естетичні почуття, співпереживання, позитивні та негативні емоції, глядачі стають активними учасниками подій, які відбуваються на екрані, зміст відеоматеріалів пробуджує творчу особистість, викликає бажання висловити свої думки та емоції щодо побаченого. «Відеоматеріали забезпечують високу мовленнєво-розумову активність та інтенсифікацію навчального процесу. Використання відеоматеріалів впливає на реактивність емоції, почуттів, розвиток пам'яті та уваги...» [27, 70].

У роботі Морської Л. [16] докладно описано моделі фрагментів уроків для формування слухо-вимовних (фонетичних) навичок, зокрема практику фонетичних слухань. Згідно із навчально-методичними рекомендаціями, автор пропонує:

- Проводити вправи на упізнавання окремих звуків у потоці мовлення (наприклад, розпізнавати специфічні для англійської фонеми на фоні автентичного аудіо/відео).

- Тренувати ритміко-інтонаційні навички за допомогою прослуховування автентичних реплік та імітації інтонаційних моделей.

- Застосовувати активне слухання і вправи на визначення типу інтонації, порівняння, повторення за диктором чи персонажами фільму.

Проте, незважаючи на велику кількість праць, проблема системного впровадження сучасних англомовних фільмів у процес навчання в старшій школі досліджена недостатньо та наявні наступні прогалини:

- Нестача локально затверджених інструментів оцінювання аудіювання з відео (чіткі шкали під В1–В2, що відрізняють когнітивний/діяльнісний/рефлексивний критерії).

- Недостатньо описані моделі дозування субтитрів (коли, як і для кого перемикає режим).

- Методичні рішення щодо роботи з сучасним сленгом/діалектами у межах навчальних цілей.

- Організаційні питання інтеграції відео в навчальні програми/оцінювання (час, техніка, політика доступу).

Праці Геррон К. [47; 48] показують, що автентичні відеоматеріали, особливо фрагменти з кінофільмів, здатні стати потужним стимулом для навчання старшокласників. Це пояснюється кількома чинниками. По-перше, для учнів 10-х класів характерне зростання рефлексивності – вони вже здатні аналізувати свої інтереси, визначати цілі, проявляти бажання до автономії та самостійного навчання. Фільми пропонують життєві ситуації, актуальні проблеми, «дорослі» сюжети, які відповідають віковим потребам учнів, несучи у собі соціокультурний контекст, приклади використання сучасної лексики (розмовної та професійної), моделі мовленнєвої поведінки, що допомагає учням відчувати важливість завдань та мотивує їх навчатися. У кіно закладено безліч моделей поведінки, комунікативних стратегій, жанрових особливостей, які не

тільки розширюють світогляд, а й забезпечують учнів автентикою. Фільми містять сучасну лексику – фразеологізми, професійну й розмовну англійську, сленг, стильові особливості, варіанти вимови. Все це сприяє розширенню словникового запасу, формуванню адаптивної стратегії сприйняття живої мови та ознайомленню із культурною специфікою англomовного середовища. Разом із тим у роботі [48] підкреслюється, що мотивація падає, коли учень зіштовхується з надмірною швидкістю мовлення, великою кількістю сленгу чи складних культурних посилань без додаткової підготовки. Це може викликати фрустрацію, втрату віри у власні сили, зниження мотивації та бажання продовжувати роботу над матеріалом. Отож, вчитель має добирати сцени так, щоб їх лексика й зміст відповідали підготовці класу, поступово ускладнюючи соціокультурний контекст, готуючи учнів до розуміння міжкультурних нюансів.

У роботах Геррон К. неодноразово йдеться про «фрагментарний підхід» до роботи з фільмами (згадуваний як: *episodic video teaching* (епізодичний підхід)/*segment-based approach* (сегментний підхід)/*viewing segments/video episode approach*). Фрагментарний підхід передбачає використання коротких, ретельно відібраних відеоепізодів під час навчання – замість перегляду цілого фільму або довгого уривку. Така стратегія дає змогу зосередитися на конкретних аспектах спілкування і досягти реальних результатів у класі. Ось переваги фрагментарного підходу:

1. Фокус на чіткій комунікативній меті.

Кожен відеофрагмент має конкретне навчальне завдання: розібратися у жарті, зрозуміти причину конфлікту, «прочитати» емоцію персонажа або визначити особливості стилю мовлення. Для учня це означає – можна не губитися у потоках інформації, а впевнено працювати зі зрозумілою метою, підвищуючи якість розуміння одного ключового аспекту.

2. Контрольоване й комфортне навантаження.

Оптимальна тривалість (2–5 хвилин) дозволяє уникнути когнітивного стресу, що особливо важливо для учнів середнього й старшого шкільного віку.

Вчитель легко підлаштовує рівень складності: на початку – загальне розуміння (gist), далі – деталі, емоції, соціальні сенси.

3. Гнучкість у побудові уроку.

Короткі фрагменти легко інтегруються у різні типи завдань: аудіювання, тематичну лексику, розвиток говоріння, вивчення культурних контекстів. Добір матеріалу залежить від рівня, теми, жанру й потреб саме вашого класу чи окремих учнів.

4. Акцент на практичних стратегіях.

Учні не просто слухають, а й «зчитують» невербальні сигнали, аналізують інтонацію, вчать розуміти сучасний контент – меми, жарти, культурні відсилки. Після перегляду залишається час на обговорення: короткі дискусії, рольові ігри, самостійну рефлексію.

5. Стимулювання мотивації.

Успішно виконане невелике завдання дає миттєвий результат: учень бачить свій прогрес, формується відчуття «я можу». Захопливий контент (сучасні сцени, емоції, гумор, шкільне чи сімейне життя) природно мотивує підлітків до занурення в реальну англomовну медіакультуру.

Таким чином, підхід Геррон К. базується на цілеспрямованому виборі коротких автентичних відеофрагментів із чіткою метою та деталізованою інструкцією, що дозволяє поетапно та контрольовано формувати аудитивні й комунікативні навички учнів без перевантаження та зберігаючи високу мотивацію протягом навчального процесу.

У роботах, де висвітлюється ідея багатовимірного (multidimensional) підходу до оцінювання [33; 71], пропонується враховувати:

- Когнітивні показники (глобальне/вибіркове/детальне розуміння; інтерпретація подій, інтонацій).
- Діяльнісні (здатність виконати завдання, що базуються на почутому; перехід до говоріння/письма).
- Рефлексивні (самооцінювання, вибір/перемикання стратегій, аналіз труднощів).

У науковій і методичній літературі критерії добору відеоматеріалів (зокрема сучасних англомовних фільмів) описані в контексті video-based language teaching та authentic materials selection [65; 66]. Основними критеріями називають складність мови (акцент, темп, лексика), тривалість, жанр, соціальний та комунікативний контекст сцени, а також культурні особливості. Також звертають увагу на авторське право, вікові обмеження, технічні вимоги до відтворення, а також цифрову грамотність.

Отож, наукова література послідовно обґрунтовує використання сучасних англомовних фільмів як дієвого засобу розвитку аудитивної компетентності старшокласників при дотриманні таких умов, як цільовий добір сцен, стратегічне вибудовування завдань у форматі «перед – під час – після», адаптивне керування субтитрами, комплексне оцінювання (когнітивний, діяльнісний, рефлексивний виміри).

Відповідно до одного з численних визначень, аудитивна компетентність (АК) – це «здатність особи слухати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого й опосередкованого спілкування» [1, 19]. Формування аудитивної компетентності важливе для розвитку загальної здатності до ефективного спілкування, оскільки слухання є однією з основних навичок у процесі оволодіння мовою.

Структура та складові аудитивної компетентності

У своєму дослідженні Пристай Г. [23] аналізує структуру аудитивної компетентності (АК) та виділяє її ключові складники. До першої групи авторка відносить комплекс умінь: мовленнєві, навчальні, організаційні, інтелектуальні та компенсаційні. Зокрема, для студентів-філологів аудитивні мовленнєві вміння охоплюють здатність виокремлювати головну думку в аудіотексті, прогнозувати його зміст (антиципація), фільтрувати другорядну інформацію та ігнорувати незнайомі мовні одиниці, що не впливають на загальне розуміння.

Успішність формування цих умінь безпосередньо залежить від якості мовленнєвих навичок здобувачів освіти, які у статті [23, 67] класифікуються так (рис. 1.1): «фонетичні навички сприймати й розпізнавати окремі

звуки/звукосполучення та різні інтонаційні зразки в мовленнєвому потоці; лексичні навички розрізняти та безпосереднього розуміти звукові образи лексичних одиниць, що входять до активного й пасивного мінімумів, а також навички обґрунтованої здогадки про значення лексем, що відносяться до потенціального словника; граматичні навички усно розпізнавати граматичні форми, співвідносячи їх з певним значенням, і прогнозувати подальші синтаксичні конструкції».

Рисунок 1.1 – Мовленнєві навички, необхідні для аудіювання

Наступним важливим компонентом АК є система знань, яку поділяють на декларативну та процедурну. Декларативні знання охоплюють теоретичну інформацію про мовну систему (фонетику, лексику, граматику, стилістику) та країнознавчі відомості про культуру й побут носіїв мови. Натомість процедурні знання стосуються практичного застосування мови в реальних ситуаціях. До них належать соціокультурні аспекти: як вербальні (етикетні формули, фразеологізми), так і невербальні (норми поведінки, розуміння жестів).

Вагому роль у процесі аудіювання відіграє фоновий досвід (background knowledge) – сукупність знань, що дозволяють слухачеві інтерпретувати почуте. Науковці розглядають це як спільне смислове поле мовця та реципієнта, виділяючи три рівні:

1. Загальнолюдський: базові поняття, зрозумілі всім (природні явища тощо).

2. Регіональний: знання, спільні для певної групи мов (наприклад, специфічні жести).

3. Країнознавчий: унікальні знання про традиції та культурні коди конкретної нації.

Ще одним елементом структури АК є комунікативні здібності, що передбачають уміння уважно слухати, адекватно реагувати на репліки співрозмовника та швидко орієнтуватися в комунікативній ситуації.

Для повного розуміння природи аудіювання необхідно враховувати психофізіологічні механізми, що забезпечують цей процес:

- Мовленнєвий слух: складається з інтонаційного (розпізнавання інтонаційних моделей) та фонематичного (розрізнення звуків і слів) слуху.
- Антиципація (ймовірнісне прогнозування): здатність передбачати завершення слова, фрази чи речення на основі їхнього початку або контексту.
- Артикулювання (внутрішнє промовляння): процес уявної імітації звуків, що допомагає розпізнати почуте.
- Пам'ять: відіграє ключову роль на всіх етапах обробки інформації. Оперативна пам'ять фіксує фрази для осмислення, короткочасна відбирає суттєву інформацію, а довготривала зберігає мовні стереотипи для порівняння з вхідними сигналами.

Таким чином, аудіювання є складним процесом, що поєднує перцептивну (сприйняття), мисленнєву (аналіз, синтез, порівняння) та мнемічну (запам'ятовування) діяльність [27].

Таблиця 1.1 – Критерії аудитивної компетентності (рис. 1.2)

Критерії аудитивної компетентності	Показники (Що вони перевіряють?)	Засіб (За допомогою чого ми перевіряємо компоненти?)
1. Когнітивний критерій	Знання фонетики (інтонація, наголос)	Завдання на розпізнавання інтонації та наголосу
	Знання лексики (слова, фрази, сталі вирази)	Завдання на вибір правильного варіанту, відповідність, заповнення пропусків, підбір синонімів/антонімів, переклад

Продовження таблиці 1.1

1. Когнітивний критерій	Знання граматики (граматичних структур)	Завдання на вибір правильної граматичної форми, трансформацію речень, виправлення граматичних помилок
2. Діяльнісний критерій	Уміння розуміти текст в цілому, його загальний сенс, головну тему аудіо	Відповіді на загальні питання, тестові завдання, завдання на вибір головної теми аудіо
	Уміння сприймати інформацію та відтворювати її	Відповіді на питання, заповнення графіку/таблиці
	Уміння виокремлювати необхідну інформацію з аудіотексту, логічно аналізувати почуте	True/False, відповіді на розгорнуті питання, що мав на увазі мовець, яку думку він хотів донести
3. Рефлексивний критерій	Розуміння комунікативних намірів учасників діалогу	Прослухати початок аудіо та висунути припущення щодо подальшого розвитку подій
	Оцінка власних результатів сприймання аудіо	Заповнення таблиці «I got it – I missed it», робота в парах – обговорення ключових моментів слухання, Listening Reflection Checklist – рефлексія щодо почутого (аналіз – вправа на відповідність)
	Аналіз використання мовних та паралінгвістичних засобів (інтонація, емоційне забарвлення, паузи, темп мовлення)	Завдання на визначення емоційного забарвлення речення (вправа на відповідність), відповіді на питання про емоційний стан оповідача, перегляд відео та аналіз відповідності зовнішньої реакції мовця до його слів

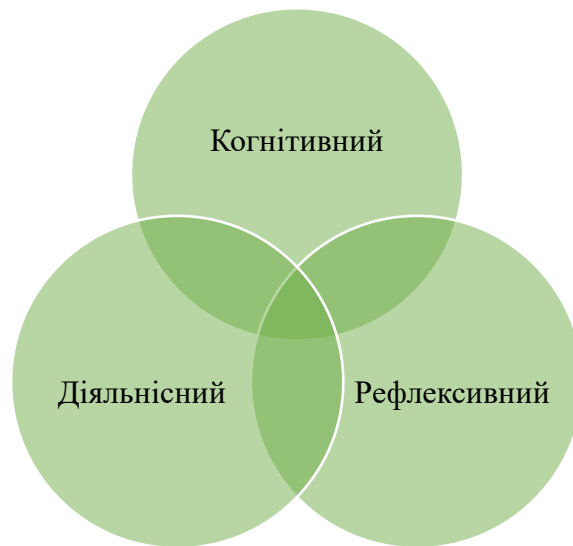

Рисунок 1.2 – Критерії аудитивної компетентності

Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR) [4], учні 10 класу мають досягти рівня B1 у розумінні усного мовлення.

На цьому рівні учень повинен:

- Розуміти основну ідею висловлювань на знайомі теми (навчання, дозвілля, подорожі, робота, сучасні технології тощо).
- Сприймати та розуміти чітко, повільне мовлення носіїв мови (наприклад, радіо- або телевізійні передачі про події).
- Визначати основні факти та деталі у відносно коротких повідомленнях (наприклад, інструкціях, поясненнях, розповідях).
- Розуміти емоційний стан мовця, спираючись на інтонацію.
- Слухати і розпізнавати мовлення носіїв мови у спрощених аудіо- та відеоматеріалах.

У програмі з іноземних мов для ЗЗСО (рівень B1–B2 у 10 класі) [17] підкреслюється, що аудіювання має охоплювати:

- Автентичні матеріали, близькі до реальних ситуацій.
- Різні типи мовлення (повсякденний діалог, інтерв'ю, оголошення, художні тексти).
- Різні рівні складності завдань: від глобального розуміння змісту до аналізу деталей і прагматики.

- Розвиток стратегій і навичок самоконтролю.

1.2 Характеристика аудитивних матеріалів для навчання англійської мови учнів старшої школи

У шкільній практиці можуть використовуватися наступні засоби для формування навичок слухання:

- Навчальні аудіозаписи (спеціально адаптовані діалоги, монологи, тематичні радіопрограми, аудіотексти з підручників).
- Автентичні аудіоматеріали (пісні, подкасти, радіо).
- Автентичні аудіовізуальні матеріали (тематичні відео з різних інтернет-джерел, освітні відео, інтерв'ю, фрагменти шоу, фільмів і серіалів).
- Мовлення вчителя (інструкції, пояснення, живе спілкування).

Відповідно до одного з визначень автентичних матеріалів – це тексти, аудіо, відео, створені для реального використання носіями мови, а не спеціально для освітніх цілей. Ці відеофрагменти й аудіо – це частина справжньої комунікації, а не штучно створені навчальні діалоги.

Дослідники визначають автентичні відео як джерело «живого» мовлення, що не піддавалося навчальному спрощенню. Головною перевагою таких матеріалів є демонстрація мови у її природному контексті, що включає збереження оригінальної вимови (акцентів) та використання лексики, характерної для носіїв мови (ідіом, розмовних фраз) [7].

Теми, стилі та емоції подаються там так, як це трапляється у житті: учні зіштовхуються зі справжньою англійською, навіть з типовими помилками, а не лише «книжковою» мовою. Кожен фрагмент дає можливість учням побачити і відчувати реальні аспекти життя, культури, поведінки, цінностей, жартів, способів реагування. Наприклад, як англомовні підлітки спілкуються між собою, дискутують чи реагують на звичайні й складні ситуації.

Автентичний контент мотивує, адже учні відчують себе «учасниками» ситуацій. Вони розвивають здатність розбиратись у реальному мовному

середовищі, а не тренуються на «штучних» тестових завданнях. Отож, автентичність у методиці – це використання неконструйованих матеріалів, які дозволяють учню відчувати себе учасником реального англomовного спілкування. Такий підхід розвиває сучасні комунікативні та соціокультурні навички, допомагає сприймати англійську мову як засіб активної міжкультурної взаємодії, а не просто навчальний предмет.

Сучасні англomовні фільми є одним із можливих автентичних засобів для роботи з аудитивною компетентністю. Їхня цінність полягає в тому, що вони поєднують у собі актуальну лексику, що використовується в природних умовах за різних обставин та ситуацій, тож учні мають нагоду навчатися на реалістичних прикладах використовувати цей вокабюляр; доступність різних жанрів, де, залежно від тематики, здобувачі освіти можуть наповнити свій лексичний запас як професійними термінами, так і виразами з побутового життя; прагматичний контекст, куди входять різні ситуації та поведінка персонажів в них, їх жести та міміка, що спрощує сприйняття інформації глядачем; а також соціокультурний контекст, до якого ми можемо віднести стосунки людей, їх взаємодію, цінності, вірування та переконання. Використання фільмів дозволяє вчителям створювати різнорівневі завдання: від загального розуміння контексту до детального розбору подій та можливих підтекстів.

Далі наведемо кілька відомих сучасних прикладів наявних ресурсів з розробками для викладання англійської мови з використанням автентичних фільмів:

- Film English [38] – один із найпопулярніших сайтів (рис. 1.3), що пропонує понад 500 детально структурованих уроків на базі реальних короткометражок і повнометражних фільмів (наприклад, B1–B2 «Meet the Street Artist Transforming Dubai», відеоуроки до сучасних стрічок, робота із жанровими й тематичними аспектами). Також там є якісні Extensive Viewing Guides до фільмів «The Truman Show», «Finding Nemo», «Toy Story» тощо. План кожного уроку передбачає pre-viewing, while-viewing і post-viewing activities, вправи на

перегляд деталей, обговорення культурного контексту і розвиток критичного мислення.

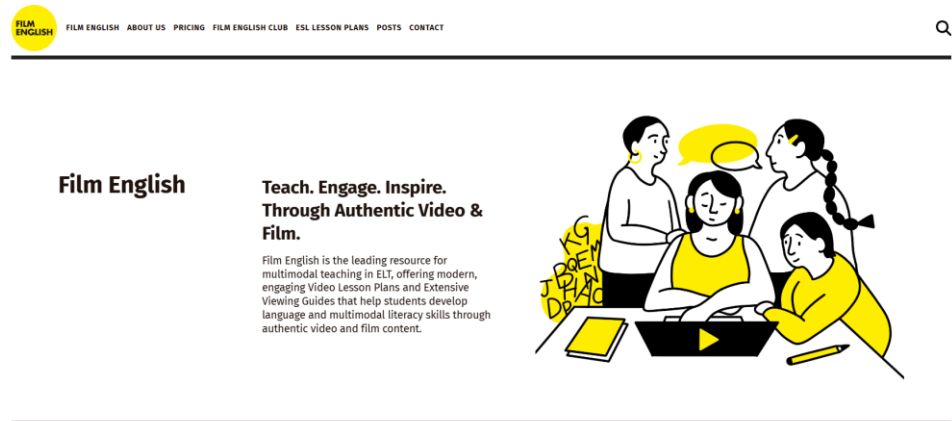

Рисунок 1.3 – Скриншот з вебсайту ресурсу Film English

- ESL Brains [41] – навчальні плани на основі автентичних відео та фрагментів фільмів для різних рівнів (рис. 1.4). Наприклад: завдання на роботу з короткими епізодами, відпрацювання лексики й ідіом, обговорення відеофрагментів сучасних медіа, рольові ігри та дискусії на теми фільмів і серіалів.

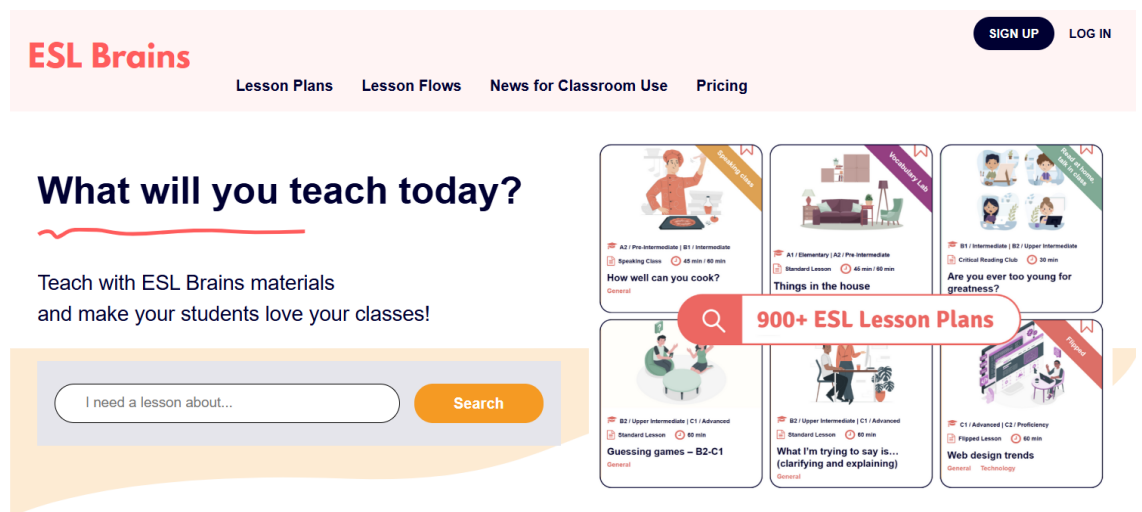

Рисунок 1.4 – Скриншот з вебсайту ресурсу ESL Brains

- Twee [69] – зібрання уроків (рис. 1.5) на базі відомих фільмів і серіалів («Back to the Future», «The Truman Show», «Toy Story» та ін.). Є завдання на побудову діалогів, аналіз гумору, інтонації та культурних реалій.

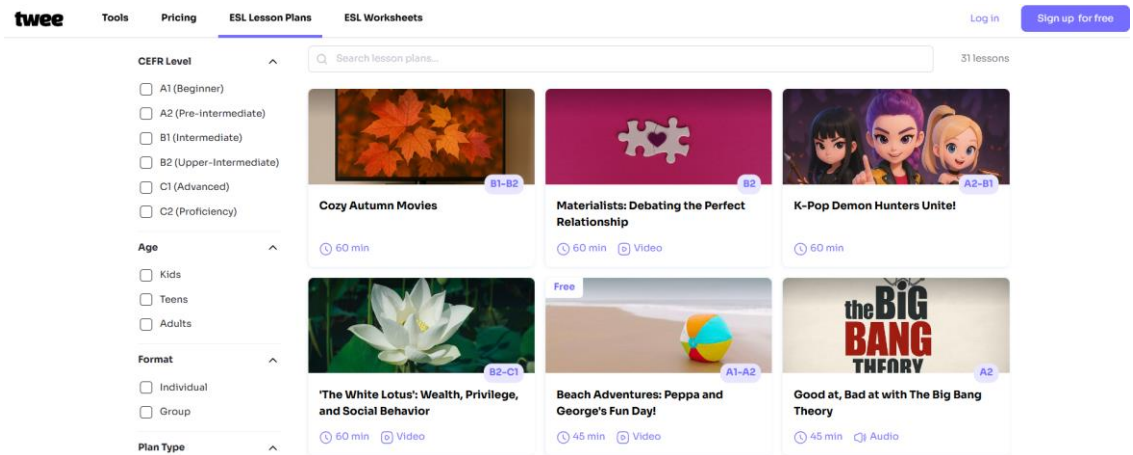

Рисунок 1.5 – Скриншот з вебсайту ресурсу Twee

- ISLCollective [49] – один із найбільших міжнародних освітніх онлайн-ресурсів (рис. 1.6) для викладачів, де поміж різних матеріалів доступні в тому числі і дидактичні розробки до автентичних відео: наприклад завдання по фрагментах із «Ratatouille», «Harry Potter», а також до TED Talks, новин та інтерв'ю – з завданнями pre-, while-, post-viewing, на аудіювання, розвиток лексики, граматики та критичного мислення.

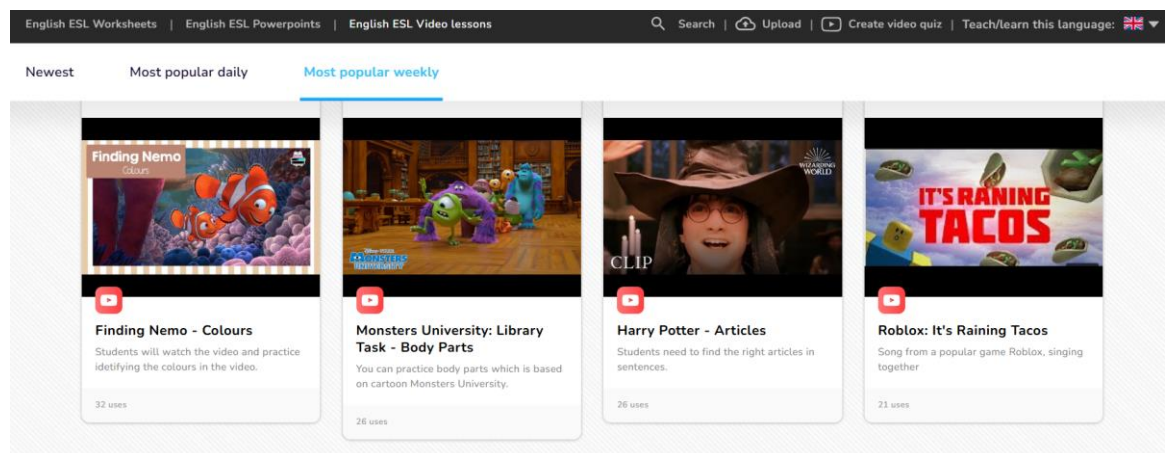

Рисунок 1.6 – Скриншот з вебсайту ресурсу ISLCollective

Отож, багато ресурсів дозволяють обрати і готовий lesson plan, і окремі вправи для інтеграції у власний урок. Більшість сучасних платформ пропонують матеріали до широкого спектра автентичних фільмів – як анімаційних, так і драм, пригодницьких і сімейних історій. Це відкриває можливість для гнучкого, тематично адаптивного та мотивуючого навчання для різних вікових груп і рівнів володіння англійською мовою.

Науковці [44; 65] наголошують, що матеріал варто підбирати за такими критеріями:

- Лінгвістична доступність – темп мовлення, чіткість вимови, наявність акценту, обсяг нової лексики.
- Прагматична прозорість – сцена має бути зрозумілою за рахунок візуального та ситуативного контексту.
- Тривалість – відео має бути не надто довгим (2–5 хв), щоб учні мали змогу повністю його опрацювати.
- Жанрова відповідність – сюжети, близькі за змістом до життєвого досвіду учнів старшої школи (дружба, хобі, подорожі, школа, сучасна культура).
- Мотиваційний елемент – відповідність інтересам учнів (популярні фільми, серіали, релевантні сучасні герої).

1.3 Методика навчання аудіюванню за допомогою коротких уривків з відеофільмів на уроках англійської мови в старшій школі

Організація процесу аудіювання вимагає від педагога системного підходу, який розпочинається з відбору та структурування навчального матеріалу відповідно до мовних норм. Наступним кроком є визначення способу подачі інформації та забезпечення необхідних опор. Важливою складовою є методична підготовка учнів (введення в тему, усунення лексичних бар'єрів), після чого відбувається безпосереднє пред'явлення аудіотексту. Завершується цикл контролем рівня розуміння та виконанням комунікативних вправ, що інтегрують отриману інформацію у власне мовлення учнів.

Субтитри можуть грати роль дидактичного інструмента під час роботи з відео-матеріалами, полегшуючи розвиток навичок аудіювання та засвоєння інформації. Вчитель може працювати з субтитрами різними способами. Як ми вже згадували, одним з найбільш дієвих методів вважається динамічне керування, коли ми починаємо з L1 чи L2, поступово відмовляючись від них. Також бувають keyword captions/селективні субтитри, коли на екрані будуть висвітлюватися

лише окремі ключові фрази/слова, які належать, наприклад, до target language, або є головними у контексті відео.

Структура уроку та етапи діяльності при роботі з фрагментом фільму

Методика передбачає багатоступеневий підхід, що охоплює три основних етапи: pre-viewing (передпереглядний/підготовчий), while-viewing (перегляд/прослуховування), post-viewing (післяпереглядова робота).

1. Pre-viewing (Підготовчий етап – передпереглядний).

Мета – мінімізація труднощів, активізація фонових знань здобувачів освіти, прогнозування та створення мотиваційного фону перед переглядом.

Приклади pre-viewing activities:

- Активізація фонових знань: обговорення теми фільму: «What do you know about...?», «Have you ever watched a film about...?»; робота з постером або стоп-кадром – прогнозування подій: Look at the picture/character. What do you think this film will be about?; завдання на вибір правильного варіанту, відповідність, підбір синонімів/антонімів, переклад, класифікація.

- Ознайомлення з ключовою лексикою: вправи на співвіднесення слова з його значенням (matching); з'єднати слова з відповідними картинками (matching); вправи «Guess the meaning from the context»; підбір синонімів/антонімів.

- Прогнозування можливого змісту фрагменту (predicting): учні отримують короткий опис сцени, схему, ілюстрацію або назву уривка й роблять припущення, що може статися: «The scene is called «At the new school». What do you think happens there?», завдання на визначення емоційного забарвлення речення (за інтонацією).

- Мотиваційна дискусія/опитування: короткі питання для зацікавлення, обговорення проблемної ситуації (стимулювання парних дискусій)

- Фонетичного «розігріву» та налаштування слуху: завдання на розпізнавання звуків, інтонацію, наголос, класифікацію звуків,

2. While-viewing (Основний етап – перегляд та прослуховування).

Мета – формування навичок сприймання інформації на слух, загального змісту та роботи з деталями.

Ключові етапи та приклади while-viewing activities:

- Перший перегляд: listening for gist (загальне розуміння): постановка запитань на розуміння загальної ситуації (Що відбувається? Хто основні персонажі?); choose the correct summary of the scene; tick the sentence that best describes the situation.
- Другий перегляд: 1) listening for specific information (пошук конкретної інформації): multiple choice; True/False: учні слухають уривок і визначають правильність тверджень; gap-fill: учні заповнюють пропуски в репліках; number the events in the correct order; 2) listening for detail and inference (деталі, підтекст – завдання на уточнення конкретних фактів): заповнення таблиць, Who said it? – співвіднесення реплік із персонажами.
- Третій перегляд (за потреби): listening for attitude/intonation – визначення емоційного забарвлення, мотивів, ставлення персонажів: match the emotion to the tone of voice; identify expressions showing surprise/anger/happiness.
- Language awareness (мовні особливості): find examples of comparative adjectives/present perfect/idioms/phrasal verbs; underline the linking words in the dialogue.

Типи вправ залежать від мети перегляду – для загального чи детального розуміння.

Рекомендації: використовувати паузи для фіксації інформації, регулювати дозу повторів із урахуванням складності уривку та рівня здобувачів освіти.

3. Post-viewing (Післяпереглядовий етап).

Мета – осмислення отриманої інформації, інтеграція знань і продуктивне залучення учнів до мовленнєвої діяльності та рефлексії.

Приклади post-viewing activities:

- Comprehension check (перевірка розуміння): answer the questions about the scene; summarize what happened in 4–5 sentences; put the sentences/scenes in the order they appeared in the film.

- Speaking tasks (усне продукування): role play: відтворення короткого діалогу з фільму або створення нового; створення альтернативного фіналу; discussions: «What would you do in this situation?»; opinion sharing/mini debates: «Who was right/wrong in this situation?».
- Writing tasks: write a short review of the scene you watched; write a short message as if you were one of the characters.
- Reflection and self-assessment: учні оцінюють власне розуміння (за шкалою 1–5), заповнення таблиці «I got it – I missed it»; analysis: «What was easy/difficult for you while listening?»; «What new words did you remember?»; опис дієвих стратегій; заповнення чек-листу.
- Extension (розширення теми): створення власного відео або презентації на тему сцени; обговорення культурних аспектів, жестів, емоцій персонажів.

Типи завдань для формування аудитивної компетентності та їх цільова функція:

- Gist tasks (multiple choice, matching) спрямовані на формування навички орієнтації в загальній темі та змісті матеріалу, забезпечують розуміння основної ідеї фрагменту.
- Specific information tasks (gap-fill, table completion, short answers) акцентують увагу на розвитку здатності виокремлювати конкретні деталі, факти або ключову інформацію, що міститься в аудіо- та відеоматеріалі.
- Attitude/intonation tasks (identify feelings, speaker's intention) формують інтонаційну чутливість, сприяють розумінню підтексту, емоційного забарвлення та комунікативних намірів співрозмовників.
- Predictive tasks (stop-and-predict) тренують навичку прогнозування, дозволяють учням висувати припущення щодо подальшого розвитку подій і одразу перевіряти власні гіпотези під час слухання.
- Note-taking tasks сприяють розвитку навички скороченого письмового фіксування інформації, виділення ключових даних, підвищують ефективність сприймання та запам'ятовування почутого.

- Integrated tasks (role-play, discussion) забезпечують інтеграцію аудитивної діяльності у продуктивну сферу, стимулюючи учнів до говоріння та письма на основі почутого матеріалу.

- Metacognitive tasks (self-assessment checklist) спрямовані на формування усвідомлених стратегій слухання, мотивують до самооцінки та рефлексії власного прогресу й методів роботи з аудіоматеріалом.

Використання сучасних англomовних фільмів на уроках англійської мови сприятиме розвитку критеріїв аудитивної компетентності, розвиваючи когнітивні уміння (розпізнавання фонетики, лексики, граматики у природному мовленні), формуючи діяльнісні уміння (глобальне, вибіркoве, детальне розуміння) та розвиваючи рефлексію (прогнозування розвитку діалогів, самооцінка результату, усвідомлення власних труднощів, аналіз використання мовних та паралінгвістичних засобів).

1.4 Особливості формування англomовної аудитивної компетентності учнів 10-х класів

Згідно з Типовими освітніми програмами [28] та чинними програмами з іноземних мов для ЗЗСО, формування аудіювання є одним із головних завдань у старших класах. Учні 10 класу мають досягати рівня B1+–B2 (за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти – CEFR [4]), що передбачає:

- Розуміння основного змісту автентичних повідомлень у стандартних ситуаціях.
- Сприймання детальної інформації у повідомленнях середньої складності.
- Уміння робити висновки на основі прослуханого.

Процес аудіювання супроводжується низкою труднощів, які в методичній літературі прийнято поділяти на дві категорії: об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних чинників відносять лінгвістичні особливості матеріалу (фонетичні,

лексичні та граматичні труднощі) та методичні умови його пред'явлення. Зокрема, складність тексту визначається відсотком невідомої лексики, темпом мовлення (нормативним вважається 140–150 слів/хв), тривалістю звучання та наявністю візуальних опор. Суб'єктивні труднощі безпосередньо залежать від особистості учня: його мовної підготовки, психологічних характеристик (обсягу пам'яті, стійкості уваги), а також рівня мотивації та здатності швидко перемикатися між розумовими операціями.

Формування аудитивної компетентності у старшокласників має певні особливості. По-перше, беручи до уваги їх вік, учні 10-х класів мають достатньо розвинуте абстрактне мислення, що сприяє сприйняттю, аналізу та інтерпретації почутого, однак вони залежні від ступеня свого зацікавлення та рівня мотивації.

Також існує таке поняття, як кліпове мислення (clip thinking) – це тип сприйняття інформації, характерний для сучасного цифрового покоління (покоління Z), до якого належать учні 10-х класів. Ключові риси кліпового мислення:

- Фрагментарність: інформація сприймається не цілісним потоком, а короткими, яскравими блоками (як стрічка новин або TikTok).
- Візуальна домінанта: перевага надається образам, відео та інфографіці над довгими текстовими масивами.
- Швидкість реакції та перемикання: учні звикли до швидкої зміни кадрів і тем, але їм важко утримувати увагу на одному об'єкті тривалий час (проблема концентрації).
- Потреба в емоційному стимулі: суха інформація без емоційного забарвлення швидко втрачає їхню увагу.

Саме наявність кліпового мислення обґрунтовує необхідність залучення візуального каналу сприйняття. Як зазначається у дослідженнях мультимедійного навчання [55], інформація засвоюється ефективніше, коли надходить одночасно через слух і зір (принцип подвійного кодування). Відеоряд фільму надає необхідні зорові підказки (міміка, жести, реквізит), що знижує

когнітивне навантаження та допомагає учням, схильним до кліпового сприйняття, утримувати фокус уваги.

Хоча вже доведена ефективність використання сучасних англомовних фільмів як засобу розвитку аудитивної компетентності учнів, ця практика є досить обмеженою в українських школах. По-перше, існують певні технічні обмеження, такі як відсутність належного обладнання у всіх класах, ліцензованих ресурсів чи швидкісного інтернету. Часто вчителі можуть використовувати фільми як «винагороду» наприкінці уроку чи теми, даючи учням змогу подивитися уривок, але не опрацьовуючи його належним чим, тобто не виконуючи завдань на глобальне/детальне розуміння чи рефлексію, що також спричинено нестачею методично обґрунтованих завдань.

Методика описує послідовність дій учителя й здобувачів освіти, принципи добору матеріалів, структуру навчального заняття та систему вправ, спрямованих на поетапне ускладнення аудиторного навантаження й розвиток стратегій слухання.

Методичні принципи:

1. Автентичність і контекстуалізація. Використання фрагментів художніх фільмів із реальними ситуаціями спілкування забезпечує сприйняття живої англійської мови в природному комунікативному контексті.
2. Системність і поступовість. Робота з відеоматеріалом інтегрується в навчальний процес послідовно: від коротких уривків до довших сцен, із поступовим підвищенням рівня складності.
3. Комунікативна спрямованість. Завдання орієнтовано на реалізацію реальних комунікативних цілей – розуміння, інтерпретацію, реагування й інтеракцію.
4. Мультиmodalність. Поєднання аудіальних, візуальних і вербальних каналів сприяє глибшій когнітивній переробці інформації.
5. Стратегічність. У центрі уваги – формування стратегій ефективного слухання, зокрема прогнозування, нотування, виділення ключових понять і розпізнавання комунікативних намірів.

6. Рефлексія та метакогніція. Передбачається впровадження завдань для самооцінки, аналізу процесу розуміння та формування усвідомленого підходу до слухання.

7. Доступність і диференціація. Добір уривків і завдань здійснюється з урахуванням рівнів володіння мовою B1–B1+; передбачено навчальна опора (vocabulary).

Критерії добору фільмів і фрагментів (B1–B1+ у випадку роботи з 10-тим класом):

1. Відповідність навчальній тематиці. Відеоматеріал має узгоджуватися з темою і змістом відповідного модуля підручника.

2. Оптимальна тривалість уривку. Рекомендований хронометраж відео: 2–5 хвилин, що дає змогу інтегрувати фрагмент у структуру уроку без надмірного навантаження та продуктивно реалізувати етапи аудитивної роботи.

3. Лексико-граматична релевантність. Вибраний відеоматеріал повинен містити мовні одиниці, які відповідають визначеному рівню володіння (B1–B1+), а також цільові граматичні структури.

4. Комунікативна насиченість. Пріоритет надається фрагментам, що містять живі діалоги між кількома мовцями, емоційно забарвлені репліки та приклади реальних комунікативних намірів.

5. Культурна інформативність. Відео повинно містити елементи міжкультурної інформації, спрямовані на формування й розвиток соціокультурної компетентності учнів.

6. Відсутність контroversійного вмісту. Слід враховувати вікову категорію учнів та дотримуватись норм і етики освітнього процесу, уникати матеріалів із сумнівним чи провокаційним змістом.

7. Високий рівень технічної якості. Матеріал має забезпечувати якісний і чіткий аудіо- та відеосигнал, можливість нормалізації гучності, накладення субтитрів та інших супровідних засобів.

Педагогічні та етичні аспекти

Педагогічна робота з автентичними фільмовими матеріалами передбачає обов'язкове урахування вікових особливостей учнів і моральних аспектів вибору вмісту. Усі матеріали повинні відповідати віковим рекомендаціям і бути орієнтованими на формування позитивних цінностей; слід уникати фрагментів, що містять сцени насильства, нецензурну лексику або будь-який контент, що може суперечити нормам шкільної поведінки.

Окремої уваги потребує чутливий підхід до культурних тем, закладених у сценарії. Учитель має завчасно пояснювати соціокультурний контекст, акцентувати на уникненні стереотипізації, сприяти вихованню міжкультурної толерантності та поваги до різноманіття.

Можливі труднощі та ризики методики

Навіть перегляд коротких фрагментів художніх англійських фільмів потребує ретельної підготовки та вдалої організації часу: якщо не врахувати всі особливості, повний цикл роботи з підготовчими, основними й післяпереглядними завданнями (pre-/while-/post-viewing activities) може зайняти більше ніж один урок. Водночас надмірне насичення уривку новою лексикою без попереднього «warm up» здатне швидко демотивувати учнів, тому важливо адаптувати й пояснювати незнайомі слова поступово. Теж варто уважно ставитися до субтитрів: англійські титри можуть допомогти зрозуміти зміст, але водночас відволікають увагу від справжнього слухання, тож рекомендується поступово скорочувати їхнє використання.

Технічне й методичне забезпечення процесу навчання передбачає використання персонального комп'ютера або ноутбука з відеопрогравачем, мультимедійного проєктора або телевізора для демонстрації фрагментів, а також акустичної системи, що гарантує якісне відтворення звуку. Обов'язковим елементом є програмне забезпечення, яке дозволяє регулювати швидкість відтворення та має функцію увімкнення субтитрів. Якщо в школі немає відповідного обладнання для якісного показу відео, методика не буде повністю реалізована.

До методичних матеріалів належать роздрукований вокабуляр із ключовою лексикою, робочі аркуші (worksheets) з завданнями для всіх етапів роботи – підготовчого, основного й післяпереглядового.

Підготовка педагога включає попередній аналіз відеофрагменту з урахуванням рівня мовної складності та культурного контексту, розробку варіантів завдань відповідно до рівня підготовки учнівської групи, а також визначення точних часових позначок (time codes) для конкретних видів роботи й організації пауз під час перегляду.

Отож, використання художніх англійських фільмів помітно підвищує якість розуміння усного мовлення як на рівні «gist» (загальний зміст), так і «detail» (деталі). Учні не просто слухають – вони активно використовують ефективні стратегії аудіювання, такі як прогнозування, сканування, нотування ключових моментів. Кожен урок розширює як активний, так і пасивний словниковий запас у межах вивченої теми, а також розвиває здатність до тонкої інтерпретації інтонації, емоцій, невербальних елементів спілкування. Найважливіше – методика мотивує школярів, підштовхує до самостійної роботи з автентичними джерелами англійської та формує сучасні навички «живого» мовлення.

I, враховуючи всі вище описані нюанси та вимоги, приблизно так має виглядати практичний урок, спрямований на розвиток аудитивної компетентності за допомогою англійських фільмів, у загальноосвітній школі (45 хвилин):

1. Розминка (5 хв): робота з картинкою чи запитаннями – короткий прогноз подій.
2. Ознайомлення з ключовою лексикою (8 хв): в середньому до десяти нових слів та швидкі вправи.
3. Перше прослуховування (5 хв): виконання «gist» завдань.
4. Друге прослуховування (10 хв): завдання на деталізацію.
5. Робота після перегляду (10 хв): говоріння (або рольова гра) й рефлексія про те, що зрозуміли, які труднощі виникли.
6. Підсумок (2–3 хвилини): самооцінка та домашнє завдання.

У сучасних умовах більш ніж доречно було б упровадити методику поетапної роботи з фільмами з субтитрами (спочатку з їх допомогою, а потім без), щоб вчителі могли використовувати її на своїх уроках. Потрібно розробити систему завдань, що перевірятимуть когнітивний, діяльнісний і рефлексивний критерії аудіювання. З цим інтеграція фільмів у навчальну програму як повноцінного засобу розвитку аудитивної компетентності стане можливою, не обмежуючи їх використання лише в якості допоміжного ресурсу.

Узагальнення теоретичних засад дослідження дозволяє стверджувати, що англomовна аудитивна компетентність є складним інтегрованим утворенням, успішне формування якого залежить від гармонійної взаємодії когнітивного, діяльнісного та рефлексивного критеріїв. Важливим інструментом її розвитку є автентичні англomовні фільми, які завдяки поєднанню візуального та аудіального рядів (принцип подвійного кодування) сприяють глибшому зануренню в мовне середовище та підвищенню мотивації учнів.

Аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що найефективнішим способом роботи з відеоматеріалами є фрагментарний підхід (segment-based approach), який передбачає використання коротких, методично доцільних уривків у рамках триетапної структури заняття (pre-viewing, while-viewing, post-viewing). Такий алгоритм дозволяє врахувати вікові особливості учнів 10-х класів, зокрема їхнє прагнення до автономії та критичного осмислення інформації. Теоретичне обґрунтування цих положень стало підґрунтям для розробки власного комплексу вправ, спрямованого на системне використання потенціалу сучасного кінематографа в навчальному процесі, що і є завданням наступного розділу роботи.

2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМІВ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-Х КЛАСІВ

2.1 Характеристика навчально-методичного та інформаційно-методичного забезпечення для учнів 10-х класів

Характеристика підручника «On Screen B1+»

Навчально-методичний комплекс «On Screen B1+» (автори Virginia Evans, Jenny Dooley, видавництво Express Publishing) [42] містить сучасні матеріали для навчання учнів старших класів, які володіють англійською мовою на рівні B1/B1+ (Intermediate). Компоненти, які входять до комплексу: Student's Book (рис. 2.1), Workbook, Teacher's Book, Teacher's Resource Pack.

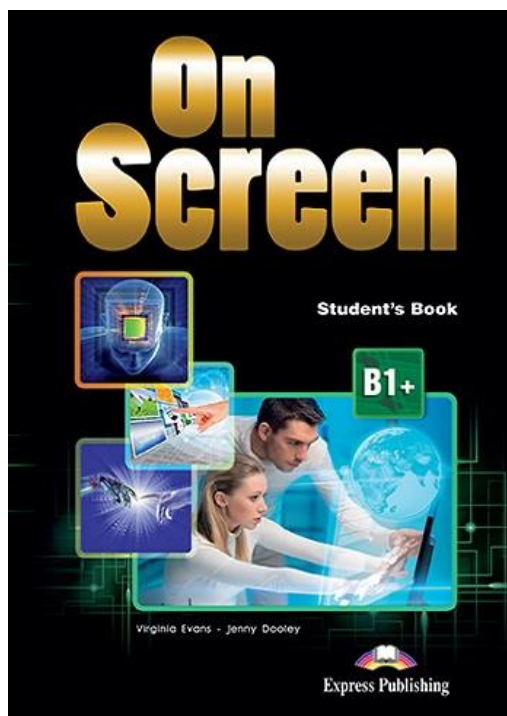

Рисунок 2.1 – Student's Book, On Screen B1+

Навчально-методичний комплекс «On Screen B1+» входить до популярної серії «On Screen» та передбачає розвиток усіх мовленнєвих навичок: аудіювання, говоріння, читання, письмо, а також використання мови (Use of English).

Структура підручника відповідає вимогам Комунікативного підходу (Communicative Language Teaching) та Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR). Зміст орієнтований на розвиток реальних комунікативних умінь у ситуаціях повсякденного, академічного та міжкультурного спілкування.

Підручник складається з 8 основних модулів, кожен з яких присвячений певній темі та включає в себе пов'язані підтеми:

- Module 1 – Living together (рис. 2.2)
- Module 2 – Survival
- Module 3 – Work
- Module 4 – Entertainment
- Module 5 – Can you help?
- Module 6 – Don't be afraid!
- Module 7 – Health & Food
- Module 8 – Amazing Journeys

	Vocabulary	Grammar	Reading
Module 1 <i>Living together</i> (pp. 5-20) <hr/> Language Knowledge 1 (pp. 16-17) Language Focus 1 (p. 18) Progress Check 1 (pp. 19-20)	<ul style="list-style-type: none"> • people • stages of life • appearance • character • relationships • free time/daily activities • phrasal verbs: break • -ing/-ed participles 	<ul style="list-style-type: none"> • present tenses • time adverbs • comparatives & superlatives • exclamations 	<i>The Hadza</i> (multiple choice; answer questions – how to deal with multiple choice)

Рисунок 2.2 – Вміст модулю 1

Кожен модуль має чітку структуру побудови:

- Lead-in (вступ) – активізація лексики, передбачення теми за ілюстраціями і тд.
- Vocabulary section – тематичні словники, завдання для практики слів та виразів.
- Grammar section – пояснення граматичного матеріалу, вправи для його відпрацювання.
- Reading section – тексти різних жанрів (статті, блоги, інтерв'ю та ін.).
- Listening section – аудіоматеріали, що супроводжують тексти або подаються окремо (інтерв'ю, монологи, діалоги та ін.).

- Speaking section – рольові ігри, діалоги, обговорення, практика корисних виразів для висловлення своєї думки та ін.
- Writing section – формування навичок написання різних типів текстів (стаття, есе, лист та ін.)
- CLIL/Culture – тексти країнознавчого спрямування.
- Language section (Use of English) – вправи на використання мови: завдання на слова, граматику та ін.
- Progress Check – система поточного контролю знань.

Характеристика аудіоматеріалів підручника «On Screen B1+»

Аудіоматеріали з підручника On Screen B1+ інтегровані у структуру кожного навчального модуля та спрямовані на реалізацію комунікативного підходу до оволодіння англійською мовою. Кожен із восьми модулів передбачає виконання двох-трьох різнотипних завдань на аудіювання, що відображає комунікативну спрямованість курсу та сприяє розвитку навичок сприймання англійського мовлення на слух.

Учням пропонуються діалоги, які моделюють реальні повсякденні і соціальні ситуації: спілкування з друзями, відвідання магазину, планування поїздки, обговорення навчальних питань та ін. Окрім того, представлено монологи описового або інформаційного характеру: інтерв'ю, розповіді очевидців, фрагменти радіо- й телепередач, доповіді. У модулях також використовуються короткі автентичні аудіоматеріали – повідомлення, інструкції, телефонні дзвінки, репортажі.

Така різноманітність типів і стилів аудіювання забезпечує поступове формування вміння сприймати та розуміти англійське мовлення різної складності: від визначення окремих фактів до усвідомлення загального змісту почутого, що повністю відповідає цілям сучасного комунікативного навчання.

Завдання на аудіювання у підручнику On Screen B1+ спрямовані на формування в учнів комплексу слухових умінь, що відповідають вимогам рівня B1+ згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (CEFR). Пропоновані вправи охоплюють основні типи аудіювання:

- Розуміння основного змісту (listening for gist) – визначення головної теми, мети висловлювання або загального настрою мовця.
- Вибіркове сприйняття інформації (listening for specific information) – пошук конкретних фактів, деталей чи аргументів.
- Глибоке розуміння деталей (listening for detail) – усвідомлення логіки висловлювання, причинно-наслідкових зв'язків, характеристик подій чи персонажів.
- Розпізнавання ставлення, емоцій та інтонації мовця (listening for attitude and intention) – розуміння емоційного й інтонаційного забарвлення, підтексту висловлювання.

Таке поєднання різних типів слухання дає змогу поетапно розвивати аудитивну компетентність школярів, формувати стратегії осмислення почутого та навички здогадки щодо значення окремих елементів із контексту. Крім того, підручник пропонує завдання, які поєднують аудіювання з іншими видами мовленнєвої діяльності – говорінням, письмом і читанням, що відповідає вимогам комунікативно-діяльнісного підходу до навчання іноземних мов.

Важливою перевагою аудіоматеріалів підручника є їхня системність, послідовність і методична обґрунтованість – аудіотексти інтегровані у структуру кожного модуля, тісно пов'язані з лексико-граматичним наповненням уроків, що створює цілісний навчальний простір. Усі записи відзначаються чіткою дикцією, правильною інтонацією та природним темпом мовлення, який відповідає рівню підготовки учнів середньої школи. Вправи спрямовані на розвиток уміння прогнозувати зміст прослуханого, виокремлювати ключову інформацію, розпізнавати мовні кліше, а також реагувати на почуте в усній і письмовій формі, що відповідає принципам комунікативно-діяльнісного підходу.

Водночас, під час аналізу була помітна низка методичних обмежень. Значна частина аудіо є адаптованими або спеціально створеними для навчальних цілей, тому вони не повною мірою відтворюють реальне мовленнєве середовище. Мовлення дикторів має надмірно чітку артикуляцію та уніфікований британський акцент, що знижує рівень автентичності та ускладнює підготовку

учнів до реального слухового сприйняття різних варіантів англійської мови. Крім того, більшість завдань фокусуються на перевірці розуміння змісту, тоді як розвиток стратегій слухання та формування комунікативної реакції залишається недостатньо реалізованим.

Таким чином, аудіоматеріали підручника On Screen B1+ забезпечують базові умови для розвитку аудитивної компетентності, проте для глибшого покращення навичок розуміння автентичного мовлення доцільно доповнювати освітній процес справжніми відео- й кінофрагментами, які відображають багаторівневу мовленнєву взаємодію та різноманіття соціокультурних контекстів.

Порівняльна характеристика підручників «On Screen B1+» (автори Virginia Evans, Jenny Dooley, видавництво Express Publishing) та «Англійська мова» (автор Лілія Морська, 10 клас)

Для кращого розуміння якості забезпечення розвитку аудитивної компетентності у 10-х класах, ми вирішили проаналізувати ще один підручник, порівнявши його з попереднім (табл. 2.1), а саме підручник «Англійська мова» авторки Лілії Морської, 10 клас [15] (рис. 2.3).

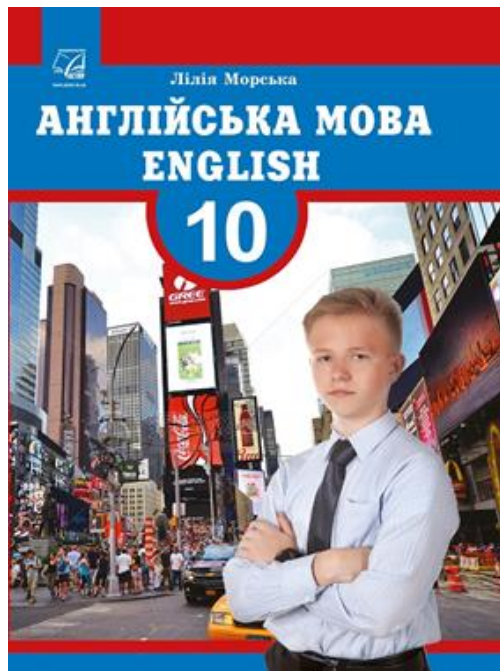

Рисунок 2.3 – Підручник «Англійська мова» (автор Л. І. Морська, 10 клас)

Таблиця 2.1 – Порівняльна таблиця підручників

Критерій	«On Screen B1+» (автори Virginia Evans, Jenny Dooley, видавництво Express Publishing)	«Англійська мова» (автор Лілія Морська, 10 клас)
Автентичність аудіозаписів	Переважають адаптовані навчальні записи, створені носіями мови спеціально для курсу; автентичні фрагменти (оголошення, репортажі) трапляються рідко.	Повністю навчальні, адаптовані тексти; автентичні джерела (пісні, інтерв'ю, подкасти) не використовуються.
Варіативність акцентів	Переважає британський стандарт, із незначними інтонаційними варіаціями; інші акценти (американський, австралійський) практично відсутні.	Єдиний британський акцент, одноманітність вимови, що знижує підготовку до різних варіантів англійської.
Типи ситуацій	Широкий спектр тем: міжособистісне спілкування, подорожі, навчання, робота, здоров'я, технології, культура; наявні як побутові, так і соціальні контексти.	Традиційні побутові та шкільні ситуації: родина, школа, друзі, подорожі, спорт, харчування.
Рівень складності	Відповідає B1–B1+: природний темп, сучасна лексика, поступове ускладнення завдань; іноді трапляються фразові дієслова, ідіоми.	B1: темп повільний або середній, граматичні структури прості, часті повтори, контрольоване ускладнення матеріалу.
Жанрова і функціональна різноманітність	Діалоги, монологи, інтерв'ю, оголошення, репортажі, телефонні розмови; тексти інформативні, емоційно виразні, але короткі; довгі автентичні фрагменти – рідкість.	Короткі навчальні діалоги та монологи, переважають тести на розуміння; жанрова одноманітність.

Продовження таблиці 2.1

Інтеграція з іншими навичками	Високий рівень інтеграції: аудіювання пов'язане з лексикою, говорінням, читанням і письмом; часто пропонуються творчі speaking-завдання після прослуховування.	Обмежена інтеграція: після прослуховування – короткі усні відповіді або обговорення; зв'язок із письмом і читанням формальний.
Типи аудіювання	Listening for gist, listening for specific information, listening for detail, listening for attitude and intention; акцент на розумінні комунікативних намірів мовця.	Listening for gist, listening for specific information, listening for detail, іноді – аналіз інтонації; стратегічне слухання (intention) відсутнє.
Візуальний супровід	Багато кольорових ілюстрацій, схем, фото, відео використовується обмежено.	Яскраві ілюстрації та фото, однак відео- чи онлайн-компоненти відсутні.
Мотиваційний потенціал	Високий мотиваційний потенціал завдяки сучасним темам, динаміці завдань і міжкультурному компоненту; однак емоційна автентика знижена через адаптацію записів.	Помірний: теми знайомі учням, але передбачувані; автентична емоційність і культурний контекст відсутні, що знижує інтерес.

Порівняльний аналіз показує, що обидва підручники мають чітку методичну логіку та комунікативну спрямованість, проте «On Screen B1+» демонструє вищий рівень методичної інтегрованості, пропонуючи більш різноманітні типи аудіювання, ширше жанрове поле (новини, інтерв'ю, репортажі, побутові діалоги), а також сучасні мультимедійні ресурси, хоча і частково втрачає автентичність через адаптацію записів. Натомість підручник «Англійська мова» Л. Морської забезпечує міцну базу для формування базових навичок аудіювання, але залишається традиційним і передбачуваним за форматом, що обмежує розвиток стратегій слухання та соціокультурної обізнаності.

Отже, інтеграція автентичних англомовних фільмів як додаткового ресурсу є доцільною при роботі з будь-яким з підручників для збагачення мовного досвіду учнів, розширення жанрового спектру й формування стійких навичок розуміння реального мовлення. Залучення художніх англомовних фільмів створює умови для природного комунікативного занурення, сприяє підвищенню мотивації та розвитку соціокультурної обізнаності учнів, що узгоджується з цілями сучасної іншомовної освіти.

Методика використання художніх англомовних фільмів у навчанні англійської мови спирається на принцип автентичного навчання: учень має занурюватися у справжні мовні ситуації, що відтворюють природний темп мовлення, інтонаційні особливості, лексику та невербальні коди. Для розвитку аудитивної компетентності (АК) таке занурення є особливо цінним, адже фільм поєднує звукову й візуальну інформацію, створюючи контекст, у якому учні навчаються визначати головну тему, уточнювати деталі, розрізняти інтонаційні моделі та інтерпретувати підтекст.

На сьогодні, все популярнішими стають воркбуки. Воркбук (workbook) у контексті аудіовізуальних матеріалів та навчання іноземних мов – це структурований навчальний зошит або практичний посібник (рис. 2.4), який покроково супроводжує учня у процесі роботи з автентичним відеофрагментом, найчастіше – фільмом, серіалом. Він містить блоки pre-viewing, while-viewing і post-viewing activities, різнорівневі вправи, у тому числі з інтерактивними елементами, тематичні міні-словники, граматичні пояснення та опрацювання тем, ситуаційно-комунікативні тренажери, творчі проєкти та сторінки для рефлексії. Завдяки такому посібнику учень не просто «споживає» відео, а активно працює із ним: аналізує мовлення, моделює ситуації, висловлює думки, робить порівняння з власним життям. Воркбук поєднує мовленнєву, культурологічну та аналітичну діяльність учнів, є центральним інструментом для розвитку інтегрованої іншомовної компетентності.

Рисунок 2.4 – Приклад воркбука

Щоб створити воркбук, варто почати з аналізу художнього матеріалу й підбору фрагментів, що відповідають темі уроку (сім'я, емоції, підліткові стосунки, дозвілля тощо). Формується коротка характеристика: сюжет, ключові ідеї, культурний підтекст. Виписуються важливі для опрацювання лексичні одиниці (ключові слова, ідіоми, фрази), до яких створюються різнотипні вправи: на значення, використання, класифікацію тощо.

Завдання впорядковуються відповідно до етапів. Усе оформлюється у зручних для учня блоках із чіткими інструкціями й інтеграцією можливих цифрових інструментів: QR-кодів, ілюстрацій, субтитрів чи онлайн-ресурсів для самостійної роботи.

Навчальна цінність воркбука:

- Забезпечує системне засвоєння лексики, граматики, фонетики та культурного контексту.
- Розвиває навички аналітичного мислення й рефлексії через структуровану роботу з текстом та відео.
- Мотивує до самостійності, розвитку креативного та критичного мислення.

- Робить роботу з фільмами максимально інтегрованою, методично забезпеченою та ефективною для учня, орієнтуючи на реальне використання англійської мови у спілкуванні та міжкультурному діалозі.

Для підвищення ефективності експерименту, було створено повноцінний авторський урок у вигляді презентації, що є варіацією «цифрового воркбука», для роботи з уривком з фільму «Paddington» (додаток В) за допомогою ресурсу Canva [35]. Платформа пропонує велику кількість готових освітніх шаблонів для презентацій, робочих аркушів, планів уроків та інфографік, які легко адаптувати під конкретний фільм, рівень і цілі заняття. Інтерфейс із drag-and-drop функцією дає можливість швидко додавати зображення, таблиці, відео (рис. 2.5), опорні схеми, чек-листи для самооцінки аудіювання, що спрощує сприйняття матеріалу та допомагає структурувати навчальний досвід. Ми вважаємо, що використання Canva в поєднанні з автентичними відеоматеріалами підсилює мультимодальний характер уроку, допомагає поєднати зоровий, аудіальний і текстовий канали, сприяє формуванню аудитивної компетентності, розвитку креативності та критичного мислення, а також робить роботу з фільмами методично керованою, прозорою й більш ефективною для старшокласників.

Рисунок 2.5 – Слайд з уроку-презентації з уривком з фільму

Також ми дослідили допоміжні ресурси, які можуть бути використані на заняттях. Наприклад, для уроку по уривку з фільму «Paddington» (додаток В) була створена інтерактивна вправа (рис. В.4, рис. 2.6) за допомогою онлайн-ресурсу Blooket (рис. 2.7) [31].

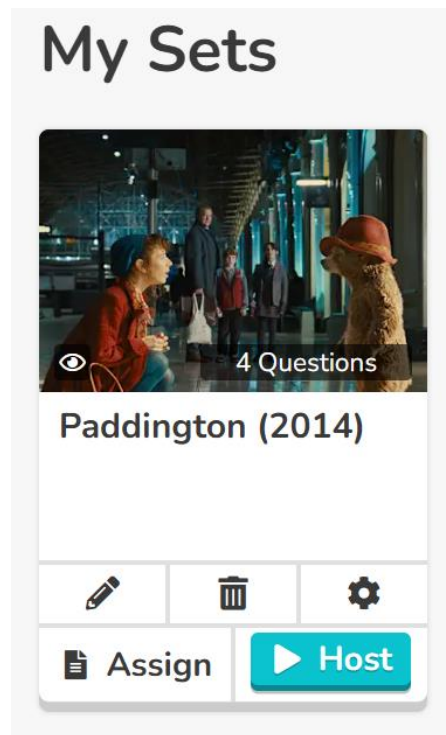

Рисунок 2.6 – Фото вправи на сайті Blooket

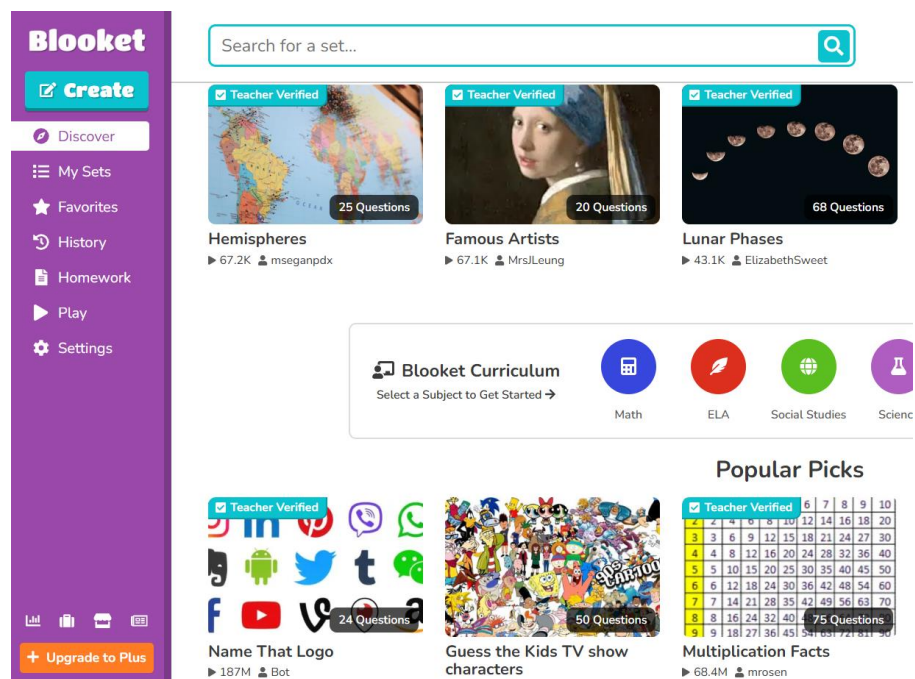

Рисунок 2.7 – Фото сайту Blooket

Blooket – це гейміфікована онлайн-платформа для створення й проведення інтерактивних вікторин, яку вчителі можуть ефективно інтегрувати в уроки для тренування аудіювання та закріплення мовного матеріалу. Вона дозволяє використовувати готові завдання, як ті, що видно на рис. 2.7, або швидко створювати власні (рис. 2.8) під конкретну тему, рівень і цілі уроку, а учні приєднуються до гри зі своїх пристроїв і отримують миттєвий зворотний зв'язок.

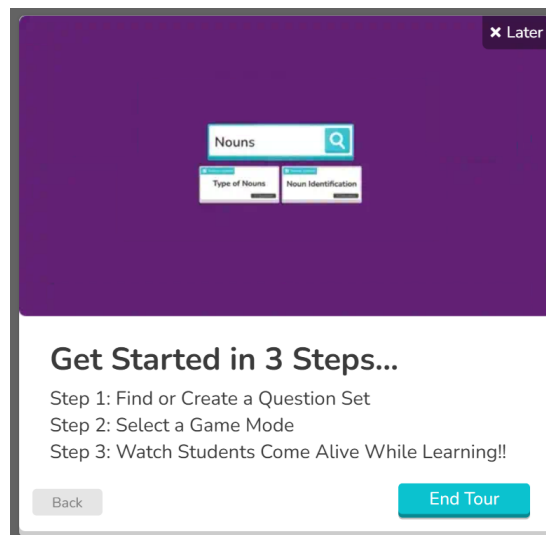

Рисунок 2.8 – Фото з сайту Blooket

Інтерактивність забезпечується різноманітними режимами гри (рис. 2.9: вікторини, змагання, «gold quest», «tower defense» тощо) та елементами конкуренції, що підвищує інтерес і концентрацію учнів порівняно з традиційними вправами. Платформа підтримує як «live»-формат у класі, так і «homework mode» для дистанційного або змішаного навчання, причому вчитель може переглядати детальні звіти, відстежувати прогрес, виявляти прогалини й гнучко підлаштовувати подальші завдання. Додаткова перевага для «live»-формат у класі полягає в тому, що питання перемішуються для кожного користувача індивідуально і стоять в рандомному порядку, що мінімізує імовірність списування.

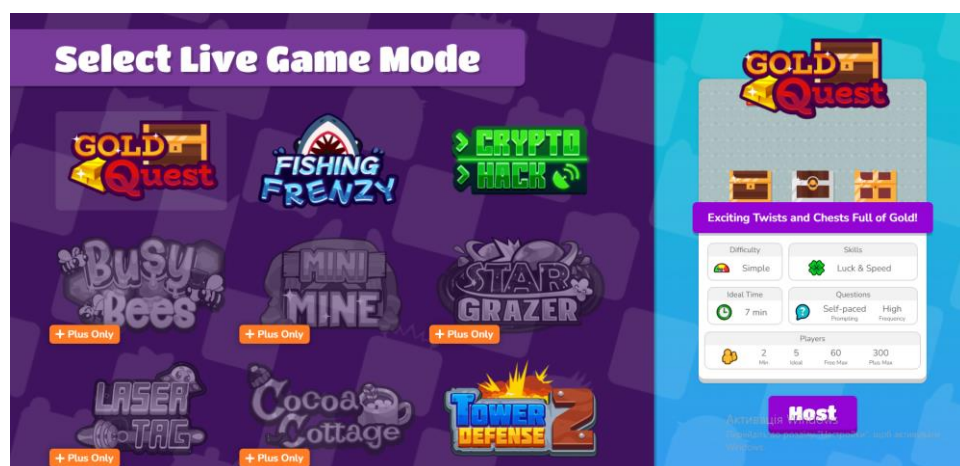

Рисунок 2.9 – Режими гри

Ще одним ресурсом, що допоміг під час розробки системи вправ, був Twee [69], онлайн-платформа з AI-підтримкою (рис. 2.10). Ми вже згадували цей сайт

у розділі 1.3, адже там розміщені готові уроки на базі фільмів і серіалів, але також він може бути корисним тим, що дозволяє зекономити час педагога, автоматично генеруючи широкий спектр завдань для різних видів мовної діяльності: читання, аудіювання, говоріння, письмо.

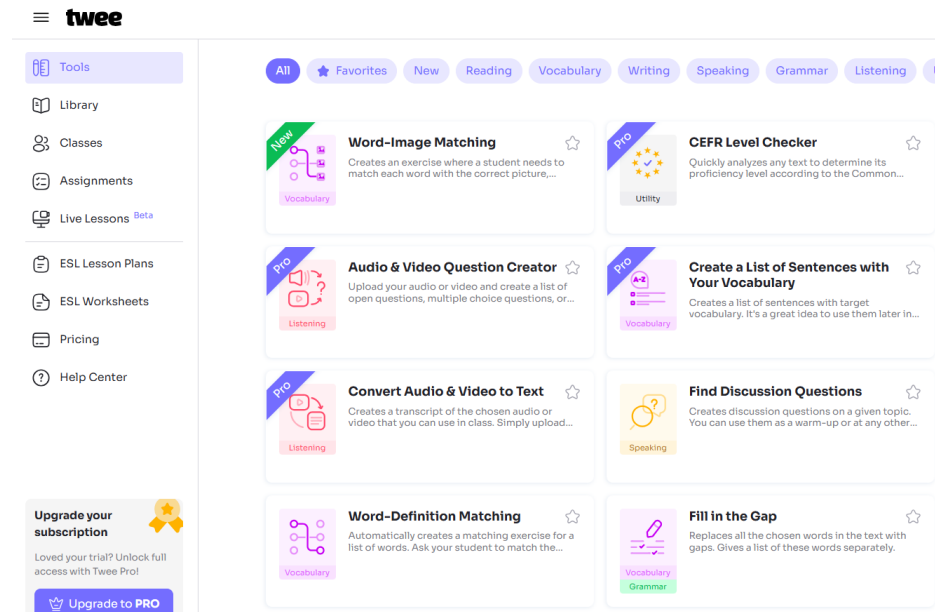

Рисунок 2.10 - Фото сайту Twee

Основні можливості Twee включають:

- Генерацію текстів на задану тему з подальшим створенням різноманітних вправ (заповнення пропусків, вибір правильних варіантів, дискусійні питання, факти, цитати відомих осіб).
- Автоматичне створення скриптів відео з YouTube з вправами для аудіювання, що особливо корисно, адже там є багато автентичних матеріалів.
- Розробку вправ для розвитку усного мовлення: створення діалогів, питань для обговорення, списків переваг і недоліків.
- Можливість вибору рівня складності матеріалів і налаштування під різні вікові групи.

Ми використали цей ресурс під час підготовки до уроку по уривку з фільму «Paddington» (додаток В) для створення завдання б на вставлення пропущених слів у речення (рис. В.8). Для створення цієї вправи потрібно було обрати відповідний тип завдання «Fill in the Gap» та вписати у поле повні речення (рис.

2.11). Опісля ви виділяєте слова, які учні мають вставити, натискаєте «Do the magic!» і сайт пропонує вам готову вправу (рис. 2.12).

Fill in the Gap

Replaces all the chosen words in the text with gaps. Gives a list of these words separately.

Paste a text that you want to turn into a fill-in-the-gap activity. Highlight the piece of text that you'd like to turn into a gap and click "Create gap". To remove the gap, click on it once and select "Remove".

Select All Articles

Text [Deselect all words](#)

When it's **tipping it down**, don't forget your umbrella!
 Please take all your **belongings** before leaving the train.
 The boy **stowed away** on the ship to travel for free.
 He wanted to look **presentable** for his first day at school.
 Paddington loves **marmalade** sandwiches.

Need a text? [Try to create based on a topic](#) 44 / 1000

Do the magic!

Рисунок 2.11 – Фото процесу створення вправи на сайті Twee

1 Can You Fill in the Blanks?

stowed away, marmalade, belongings, presentable, tipping it down

When it's _____(1), don't forget your umbrella!

Please take all your _____(2) before leaving the train.

The boy _____(3) on the ship to travel for free.

He wanted to look _____(4) for his first day at school.

Paddington loves _____(5) sandwiches.

Correct Answers:

1 tipping it down 2 belongings 3 stowed away 4 presentable
 5 marmalade

Рисунок 2.12 – Фото готової вправи з сайту Twee

Ми вважаємо, що завдяки автоматизації «механічної» частини підготовки (генерація текстів, вправ, запитань) Twee дозволяє вчителю більше часу приділяти комунікації з учнями, організації обговорень, рефлексії та розвитку

ключових компетентностей, а не рутинному створення матеріалів. Це робить ресурс особливо цінним під час проведення сучасних мультимедійних уроків, де потрібно швидко створювати якісні завдання до автентичних відео, поєднуючи розвиток читання, аудіювання, говоріння й письма в єдиній, добре структурованій системі роботи. Проте, мусимо вказати, що використати більшість з можливостей цього вебсайту можливо лише за наявності платної підписки, а на початку використання вам дається обмежена кількість безкоштовних спроб.

Ми вже неодноразово у нашій роботі згадували рефлексію, яка являється важливим завершальним кроком післяпереглядного етапу уроку. Самоаналіз дозволяє виявити індивідуальні труднощі кожного учня, на які вчитель може швидко й ефективно відреагувати: зрозуміти проблему, скоригувати вправи чи надати завдання для розвитку конкретної навички. Компетентнісний підхід і сучасні освітні рекомендації (CEFR, МОН України) вимагають формування відповідальності в учнів за свій результат. Рефлексія – це шлях до автономії в навчанні, адже в 10 класі підлітки вже здатні не просто вчитися «за програмою», а критично осмислювати власний освітній шлях, усвідомлювати свої результати й розуміти причини помилок. Також у старших класах стає дедалі актуальнішим уміння планувати своє навчання, самостійно аналізувати прогалини та стратегії підготовки, що критично важливо для успішної здачі підсумкових іспитів наприкінці навчання в школі.

Під час проходження практики для ефективного виконання учнями рефлексивних вправ було вирішено розробити чек-лист (рис. 2.13). Чек-листи корисні тим, що допомагають структурувати навчальний досвід, адже учні мають змогу «розкласти по полицях» власні аудитивні навички: що саме вдалося, де виникли труднощі (зміст, лексика, розуміння контексту тощо), і на чому варто зосередитись наступного разу. Також завдяки чек-листу учень отримує зворотний зв'язок, перш за все, від самого себе. Це навчає оцінювати власний прогрес, реалістично бачити свої досягнення та обирати напрямки для зростання – а не чекати лише оцінки від учителя. Більш того, регулярна самооцінка дозволяє

бачити позитивну динаміку й навіть невеликі кроки вперед, що формує власну (внутрішню) мотивацію продовжувати навчання [41]. А ще, самостійно аналізуючи власні сильні й слабкі сторони, учень розвиває навички критичного мислення, вміння ставити реальні цілі та відповідальність.

LISTENING REFLECTION CHECKLIST

- I understood the main idea of the episode.
 Yes Partly No
- I recognized most of the key words and expressions.
 Yes Partly No
- I could follow the emotional reactions and intentions of the characters.
 Yes Partly No
- I managed to answer gist/detail questions correctly.
 Yes Partly No
- I needed to use subtitles.
 Always Sometimes Never
- The speed of speech was...
 Comfortable A little fast Too fast
- New words/expressions I learned: _____
- What was the most difficult part for me? _____
- I want to know more about: _____

Рисунок 2.13 – Розроблений чек-лист

Отож, рефлексія та чек-листи переводять роботу з фільмами з «пасивного перегляду» у площину свідомого, залученого навчання. Вони мотивують учнів до самоаналізу, підвищують відповідальність за результат і формують установку на особистісний розвиток. Завдяки цьому перегляд фільмів стає не розвагою, а змістовним навчальним досвідом із конкретними, досяжними освітніми цілями, що відповідає духу сучасної освіти й готує школярів до успішної самоосвітньої діяльності.

2.2 Розроблення комплексу вправ на основі англомовних фільмів для розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів

Для формування англомовної аудитивної компетентності було створено систему вправ з використанням уривків з англомовних фільмів *Inside Out* (2015), *Paddington* (2014), *The Intern* (2015), тематика яких відповідає темам навчальної програми 10-го класу з англійської мови, затвердженої Міністерством освіти та науки України. Кожен урок будувався за наступною структурою:

1. Pre-viewing (10–12 хв).
2. While-viewing (15–20 хв).
3. Post-viewing (10–15 хв).

У контрольній групі робота з аудіюванням проводилася традиційними методами, лише за підручником *On Screen B1+* без використання автентичних фільмів.

Вибір і характеристика фільмів та епізодів

Вище згадані фільми (*Inside Out*, *Paddington*, *The Intern*) було підібрано для учнів 10 класу на основі їх актуальності, вікового контексту, рівня складності сюжетів і мови. Кожен фільм містить сцени й діалоги, які відповідають рівню володіння мовою B1–B2 згідно CEFR: чітка структура, сучасна лексика, комунікативні ситуації реального життя, зрозумілі підліткам. Відрізки фільмів використовуються для розвитку різних аудитивних навичок: *gist*, *detail*, *inference*, *attitude*, що формують АК. Враховано також мотиваційний аспект – фільми цікаві та емоційно залучають, що суттєво підвищує природну мотивацію учнів до навчання.

Відібрані епізоди містять автентичну розмовну лексику (B1–B2), вивчаються вирази, які використовуються в сучасному англомовному середовищі: *phrasal verbs*, ідіоми, реакції, варіанти емоцій (наприклад, реакції героїв *Inside Out*). Враховано змістовно-комунікативну доречність: епізоди обрано так, щоб учні долучалися до обговорення життєвих ситуацій, проблем підліткового віку, тем сім'ї, емоцій, адаптації у новому середовищі. Соціокультурна релевантність визначалася такими параметрами: відсутність

складних соціальних явищ (алкоголь, насильство тощо); включено теми, важливі для європейського та українського контексту (школа, хобі, родина, міжособистісні стосунки, емоції, толерантність). Епізоди супроводжуються інструментами багаторівневих завдань – pre-viewing (прогнозування та обговорення теми), while-viewing (детальне слухання, вибір правильної відповіді), post-viewing (ціннісне узагальнення, рольова дискусія). Обрано епізоди, в яких є різноманіття мовленнєвих ситуацій: презентація емоцій, дискусія, дружні поради. Вправи на самооцінку й рефлексію структуровані так, щоб учень міг визначити, що було складним/легким, яку лексику він опанував під час перегляду даного епізоду.

Далі розповімо детальніше про кожен із використаних фільмів:

1. Inside Out (Думками навиворіт) (рис. 2.14)

Тематика: внутрішній світ підлітка, психологія емоцій, адаптація до змін, роль сім'ї та дружби, хобі.

Сюжет: головна героїня Райлі переживає переїзд у нове місто зі своїми батьками; її емоції – Радість, Смуток, Страх, Гнів та Огида – допомагають дівчині впоратися з труднощами адаптації та прийняття себе.

Навчальна цінність:

- Діалоги, ідеальні для тренування gist, detail, attitude (розуміння сенсу, емоцій, мотивів).
- Автентична розмовна лексика щодо почуттів, типові для підлітків ситуації.
- Відкриває можливість дискусій про психологічну стійкість, толерантність, самоприйняття.
- Витяги для рефлексії: учні можуть моделювати власні відповіді, співвідносити з реальним контекстом.

Рисунок 2.14 – Скриншот моменту з фільму Inside Out

2. Paddington (Пригоди Паддінгтона) (рис. 2.15)

Тематика: сімейні цінності, дружба, адаптація, культурна різноманітність, толерантність.

Сюжет: молодий ведмідь Паддінгтон потрапляє в Лондон й шукає новий дім. Його пригоди – це постійне спілкування, знайомства, комічні ситуації, ідеї прийняття відмінних.

Навчальна цінність:

- Автентична, зрозуміла англійська В1–В2: багато фраз, комунікативних вигуків, ідіом.
- Соціально значущі ситуації (знайомство, поради, вирішення конфліктів, прохання допомоги).
- Теми культурної адаптації, толерантності та комунікації – простір для обговорення, тренування соціокультурної компетентності.
- Можна використати уривки для role-play, прогнозування, етичних дискусій.

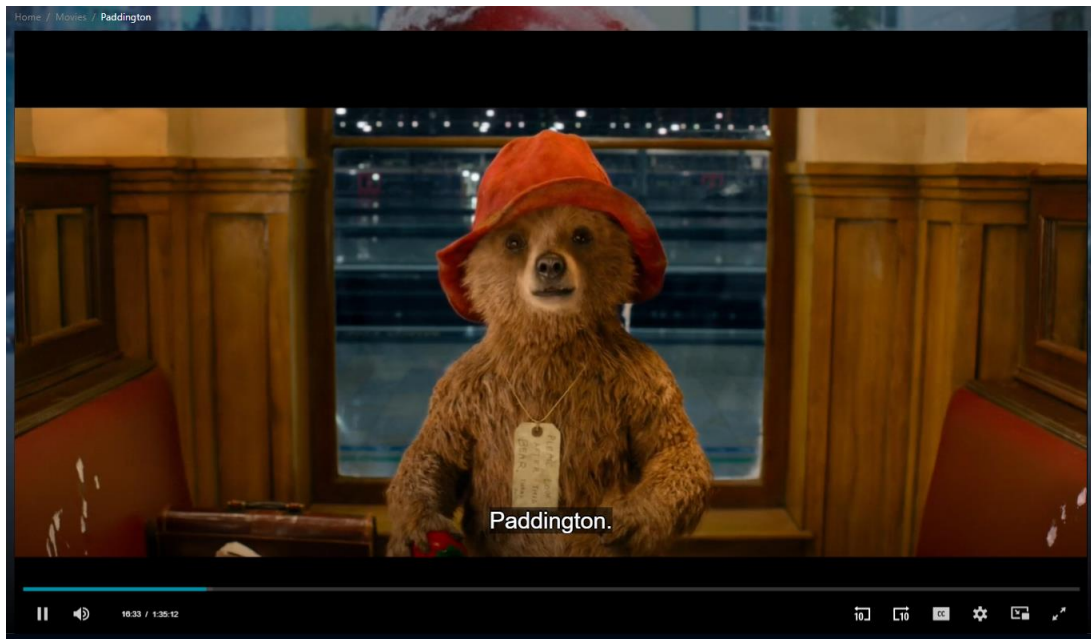

Рисунок 2.15 – Скриншот моменту з фільму Paddington

3. The Intern (Стажер) (рис. 2.16)

Тематика: кар'єра, дружба, підтримка, адаптація, професійна комунікація, робота в команді, різні покоління.

Сюжет: Бен – літній стажер у стартапі, де працює молода команда. В основі історії – процес адаптації до нового середовища, взаємний обмін досвідом між поколіннями та зародження справжньої дружби в робочому колективі. Через низку комічних і глибоких моментів фільм яскраво показує, наскільки важливими є співпраця, взаємна підтримка та людяність у щоденному професійному житті.

Навчальна цінність:

- Діалоги та сцени містять сучасну, професійну англійську: кліше, фразеологізми, стилістичні особливості бізнес-спілкування.
- Актуальні для підлітків теми: мрії, виклики, підтримка, цілі – простір для обговорень та письмової рефлексії.
- Можливість організувати групову чи парну діяльність: рольова гра, самооцінка, аналіз мотивації персонажів і мовних стратегій.

Рисунок 2.16 – Скриншот моменту з фільму The Intern

Додатково важливо ще раз згадати, що фільми повинні підбиратися відповідно до навчальної програми та тематичних блоків, які передбачені для певного класу й рівня. Це забезпечить змістову інтеграцію аудитивних матеріалів із загальним курсом, допоможе закріпити граматичні та лексичні структури у реальних комунікативних ситуаціях, а також сприятиме цілісному розвитку мовних навичок учнів. Наприклад, під час роботи з ЕГ ми підібрали вище перераховані фільми, тому що їх тематика не тільки близька учням, а також відповідає навчальній програмі, адже загальна тема була «Моя сім'я та друзі», куди входило багато підтем (наприклад: «Сім'я. Сімейні ступені» (рис. 2.17), «Риси характеру», «Друзі дитинства» та ін.) і також опрацьовувалася граматики (такі теми, як: Present tenses (рис. 2.18), Comparatives and Superlatives).

Сім'я. Сімейні ступені. (<i>Reading & Vocabulary</i>)	Спілкуватися, виконуючи прості звичні завдання. Розповідати про емоції та почуття, які мають члени родини один до одного
--	---

Рисунок 2.17 – Вирізка з навчального плану №1

Словотворе -ння. Present tenses.	Family Family stages	Виконую ть тест на знання лексики	Розповід ають про родину
---	----------------------------	--	--------------------------------

Рисунок 2.18 – Вирізка з навчального плану №2

Далі подано приклад релевантної вправи, яка була створена для роботи з уривком з фільму «The Intern»:

Task 4. Grammar Focus: Comparisons.

Fill in the blanks with the correct comparative form of the adjective.

1. Life was _____ (simple) back then. Now it's a bit more complicated.
2. You're definitely _____ (good) than most of them.
3. This job is _____ (different) from your old one.
4. Phonebooks were _____ (popular) before Google.
5. Ben looks _____ (young) than his age.

Мета цієї вправи – закріплення граматичної теми вживання ступенів порівняння прикметників. Працюючи над завданням, учні спочатку виконували його індивідуально, ставлячи слова у правильну форму, а потім перевіряли себе за допомогою перегляду уривку фільму, після чого обговорили свої результати з учителем. Ця вправа корисна, адже виступає контекстуальним граматичним тренуванням (на порівняння), яке інтегроване у реальну комунікативну ситуацію фільму. Вправа спрямована на розвиток когнітивного критерію.

Отож, використання фільмів, таких як Inside Out, The Intern, Paddington, дозволяє:

- Забезпечити справжній мовленнєвий контекст.
- Розвивати емоційно-ціннісний інтелект і навички міжкультурної комунікації.

- Збільшити мотивацію учнів завдяки цікавим сюжетам і візуальній підтримці.
- Створити умови для інтеграції слухання, говоріння та критичного мислення.

Таким чином, упровадження методики використання фільмів не суперечить змісту підручника On Screen B1+, а гармонійно доповнює його, усуваючи недолік нестачі автентичних матеріалів та підвищуючи якість формування англомовної аудитивної компетентності.

Система вправ

Задля підвищення ефективності системи вправ, а також підвищення мотивації учнів, було вирішено якомога якісніше урізноманітнити завдання. Далі наведемо різні приклади активностей, що використовувалися, відповідно до кожного етапу уроку.

Головною метою pre-viewing етапу є підготувати учнів до сприйняття аудіовізуального матеріалу – зняти лексико-граматичні труднощі, активізувати попередні знання, створити контекст.

Приклади pre-viewing activities:

Приклад 1 (рис. 2.19) – вправа на визначення й зіставлення емоцій персонажів, знайомство з персонажами мультфільму (до уривку з фільму Inside Out):

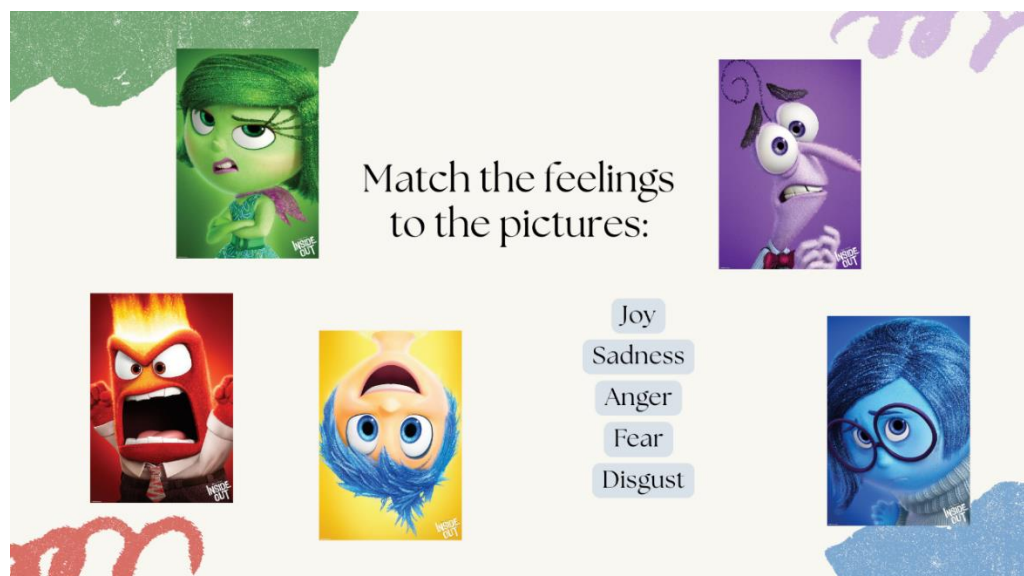

Рисунок 2.19 – Приклад 1

Мета вправи:

- Активізувати знання лексики з теми «Почуття й емоції».
- Увімкнути аналітичне й креативне мислення учнів: чому персонаж утілює саме цю емоцію, як це показано візуально та невербально.
- Мотиваційно налаштувати учнів на роботу з відео, пробудити інтерес до теми фрагмента, актуалізувати особистий досвід (What makes you feel joy/fear/anger?).

Вправа спрямована на розвиток рефлексивного критерію.

Навчальна користь та методична цінність:

- Вправа розвиває когнітивні навички (класифікація, аналіз, пояснення).
- Підсилює увагу до невербальних засобів комунікації, що важливо для розуміння фільмів.
- Посилює мотиваційну залученість, формує емоційний зв'язок із матеріалом уроку.
- Дозволяє інтегрувати лексичні та комунікативні цілі уроку (використання слів «sadness», «joy», «fear» тощо в комунікативних питаннях).
- Є містком до основного відеозавдання, готує учнів до сприйняття змісту фільму у контексті емоцій.

Приклад 2 – вправа на зіставлення слів та їх визначень (до уривку з фільму The Intern):

Task 1. Vocabulary Warm-up

Match the words/phrases with their meanings.

1. motto
2. major
3. overqualified
4. business as usual
5. fire away
6. scratch that
7. nailed it

- a. your main subject at university
- b. cancel it, remove it
- c. things are normal, nothing special
- d. too skilled for a job
- e. a short phrase that shows company ideas
- f. did something perfectly
- g. say: Go ahead, ask your question

Мета вправи:

- Ознайомити учнів із новою лексикою, забезпечити їй попереднє розуміння перед переглядом відео.
- Мотиваційно налаштувати учнів – формувати очікування від відеоматеріалу.
- Розвинути навички мовленнєвої догадки, лінгвістичної інтуїції (matching – встановлення логічних зв'язків між словом і визначенням).
- Зняти бар'єр несприйняття незнайомої лексики та уникнути «лексичного шоку» під час перегляду фільму.

Вправа спрямована на розвиток когнітивного критерію.

Навчальна користь та методична цінність:

- Вправа активно розвиває лексичну компетентність, підсилює увагу до контекстуальних значень.
- Завдяки формі matching підвищує ефективність навчання – запам'ятовування нових слів та виразів.
- Готує учнів до сприймання автентичних відеофрагментів, формує позитивне очікування та мотивацію.
- Дозволяє інтегрувати словникову роботу у системний цикл уроку, формує мовленнєву готовність до перегляду відеоматеріалу.
- Є частиною принципу «pre-teaching vocabulary» – необхідного для осмисленого аудіювання.

Приклад 3 (рис. 2.20) – вправа на опис зображення, висунення припущень (до уривку з фільму Inside Out):

Task 1. Warm-up: «At the Dinner Table» (picture-based speaking)

1. Finish the sentences (in pairs):

- The girl might be thinking: ...
- The parents look as if ...
- Before this moment, the family probably ...
- After this dinner, they will probably ...

2. Share your story with the whole class.

Pairs give a 2–3 sentence mini-story about what is happening in this picture.

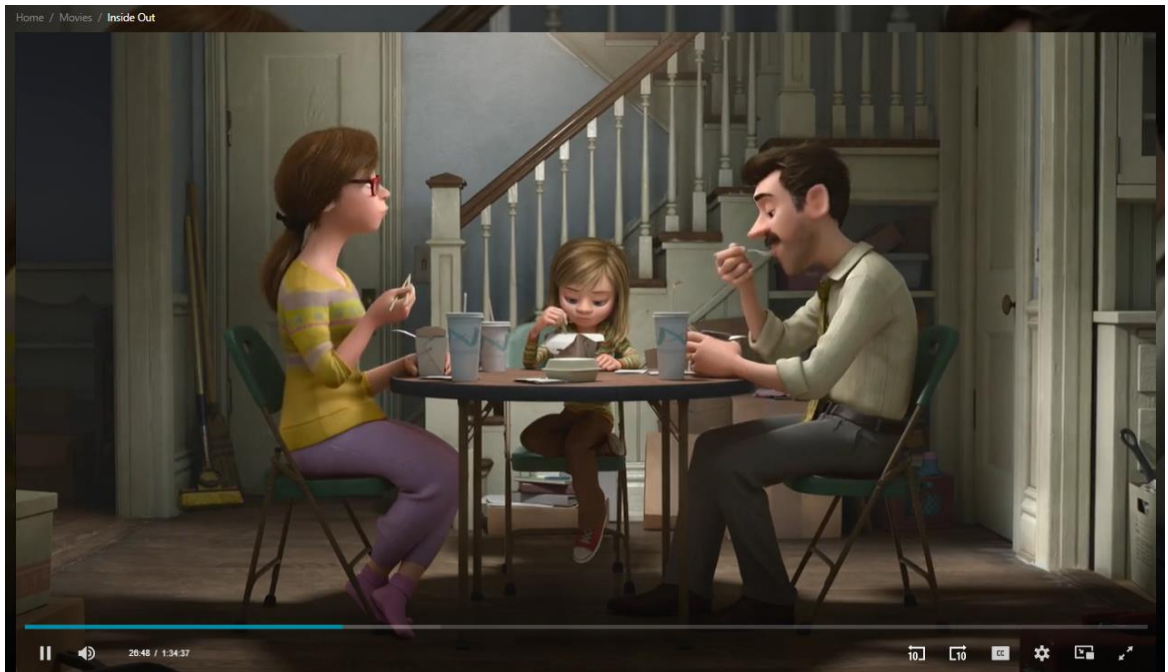

Рисунок 2.20 – Приклад 3

Мета вправи:

- Актуалізувати та розширити лексику з тем «Сім'я», «Повсякденне життя», «Емоції» у вільному усному висловлюванні.
- Розвинути навички опису зображення, висунення припущень та побудови короткої розповіді на основі візуального стимулу.
- Налаштувати учнів на емоційно-ціннісне сприйняття уривку з фільму Inside Out, увімкнути особистісний досвід (сімейні вечери, переїзд, зміни в житті).
- Стимулювати взаємодію в парах, уміння домовлятися про спільну версію подій і презентувати її класу.

Вправа спрямована на розвиток рефлексивного критерію.

Навчальна користь і методична цінність:

- Переводить описову та емоційно забарвлену лексику з пасивного в активний словник через необхідність самостійно добирати слова для припущень і міні-історії.
- Формує навички монологічного та діалогічного мовлення (опис картинки, узгодження версій у парі, коротка презентація перед класом).
- Забезпечує м'який вхід у тему уроку: картина з життя родини допомагає встановити зв'язок між сюжетом мультфільму та реальним досвідом учнів.
- Розвиває креативне й критичне мислення, оскільки одна й та сама картинка може інтерпретуватися по-різному, а учні аргументують свої версії.

Мета while-viewing activities – розвивати вміння розуміти зміст почутого, розпізнавати ключові слова, інтонацію, логіку висловлювань. Типи вправ залежать від мети перегляду – для загального чи детального розуміння.

Приклади while-viewing activities:

Приклад 1 – вправа на загальне розуміння (до уривку з фільму Inside Out):

Task 2. Listen and tick (✓) the topics that characters talk about:

- Family traditions
- First day at school
- Weather in Minnesota
- Cooking dinner
- Hockey
- Shopping

Мета вправи:

- Навчити учнів сприймати основний зміст фрагмента без зосередження на деталях.
- Розвинути навички gist listening (глобального слухання), необхідні для реального спілкування.
- Активізувати мотивацію і когнітивну діяльність: учні самостійно орієнтуються у великому обсязі інформації.

- Формувати селективне аудіювання – вміння «виловлювати» головне серед кількох тематичних ліній.

Вправа спрямована на розвиток діяльнісного критерію.

Навчальна користь та методична цінність:

- Вправа розвиває здатність до селективної обробки аудіоінформації.
- Підвищує увагу до смислової структури діалогу у фільмі.
- Є проміжним етапом між pre-viewing підготовкою й деталізованим аудіюванням.
- Вчить учнів працювати з автентичним матеріалом так, як це відбувається у справжньому житті (усне мовлення – спершу головне, потім деталі).

- Підсилює комунікативні й аналітичні навички.

Приклад 2 – вправа на детальне аудіювання (до уривку з фільму Inside Out):

Task 4. Listen carefully. Decide if each statement is True or False:

1. Riley is very excited about the new school.
2. She doesn't want her parents to walk with her to school.
3. The girls with pierced ears seem cool to Riley.
4. Riley pretends she doesn't know English when the teacher calls her.
5. Riley's family usually goes skating in winter.

Мета вправи:

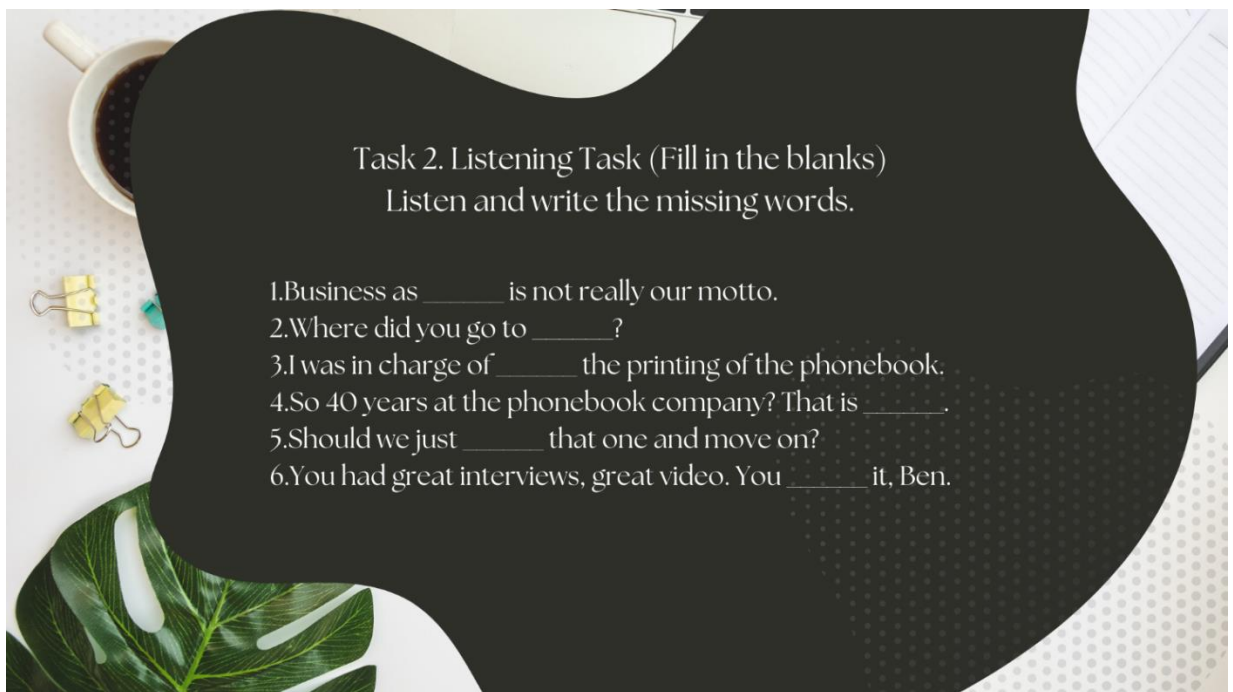
- Перевірити розуміння ключових деталей і фактів, поданих у фільмі.
- Навчити учнів уважно слухати та аналізувати конкретні репліки/ситуації, розвивати аудитивне й критичне мислення.
- Формувати навички логічного аналізу/синтезу (як твердження впливає з поданої інформації).
- Виявляти пробіли у розумінні та активізувати процес самокорекції у сприйнятті відеоматеріалу.

Вправа спрямована на розвиток діяльнісного критерію.

Навчальна користь і методична цінність:

- Вправа розвиває детальне аудіювання (detail listening), необхідне для реального комунікативного досвіду.
- Підсилює роботу з фактологічною та соціокультурною інформацією, формує вміння об'єктивної оцінки почутого.
- Дозволяє використовувати відео як джерело навчальної дискусії, посилює індивідуальну включеність у навчальний процес.
- Сприяє засвоєнню типової структури англомовних ситуацій, які можуть трапитись в реальному навчанні чи спілкуванні.

Приклад 3 (рис. 2.21) – вправа на заповнення пропусків (до уривку з фільму The Intern):

Task 2. Listening Task (Fill in the blanks)
Listen and write the missing words.

1. Business as _____ is not really our motto.
2. Where did you go to _____?
3. I was in charge of _____ the printing of the phonebook.
4. So 40 years at the phonebook company? That is _____.
5. Should we just _____ that one and move on?
6. You had great interviews, great video. You _____ it, Ben.

Рисунок 2.21 – Приклад 3

Мета вправи:

- Розвинути детальну аудитивну компетентність (detail-focused listening), тренувати вміння «ловити» окремі важливі слова у потоці автентичного мовлення.
- Навчити учнів діставати лексичну інформацію із відео в реальному контексті (часто із швидкою вимовою, фразеологізмами, фоновим шумом).
- Активізувати не лише слухання, але й письмову рефлексію, зняття бар'єрів у сприйманні нової лексики.

- Мотивувати до подальшого використання і розуміння сучасної англійської мови у спілкуванні, письмі, власних творіннях.

Вправа спрямована на розвиток діяльнісного критерію.

Навчальна користь і методична цінність:

- Вправа тренує здатність відтворювати й розпізнавати ключові слова у автентичних фразах.
- Допомагає зміцнювати пам'ять, сприйняття на слух, засвоєння живої мовної структури.
- Інтегрує аудіювання із письмом, розширює канали засвоєння нових слів/виразів.
- Формує навички роботи із реальними комунікативними ситуаціями (інтерв'ю, розповідь про досвід, професійне спілкування).

Мета post-viewing activities – закріпити розуміння змісту, активізувати нову лексику, стимулювати мовленнєве вироблення й рефлексію.

Приклади post-viewing activities:

Приклад 1 – вправа на обговорення (до уривку з фільму Inside Out):

Task 5. Discussion:

1. What do you usually feel on the first day at school?
2. Do you have any family traditions like Riley?
3. Is hockey popular in Ukraine? What sport is more popular?

Мета вправи:

- Закріпити розуміння змісту фрагмента через особисті висловлювання та застосування ідіом, слів, конструкцій з уроку.
- Активізувати нову лексику у власному мовленні учнів (produce new language).
- Сприяти розвитку комунікативної автономії, стимулювати рефлексивне ставлення до змісту відео («застосувати до себе»).
- Розвивати вміння висловлювати думку, порівнювати досвід, дискутувати англійською.

- Виховувати відкритість, толерантність, увагу до культурних і спортивних особливостей різних країн.

Вправа спрямована на розвиток рефлексивного критерію.

Навчальна користь і методична цінність:

- Вправа переводить засвоєну лексику з пасивного в активний стан – учні не просто розпізнають, а використовують слова/вирази у спілкуванні.
- Розвиває навички «speaking for real» – спонтанне мовлення, творчі відповіді й коментарі.
- Формує міжособистісну та міжкультурну компетентність – учні порівнюють власний досвід із тим, що побачили у відео.
- Є містком до наступних творчих або проєктних завдань, мотивує на подальше використання англійської в житті.

Приклад 2 – вправа на відпрацювання граматичної теми в усному мовленні (до уривку з фільму The Intern):

Task 5. Speaking Practice.

Work in pairs. Make 3–4 sentences comparing:

- life before and after smartphones
- school vs free time
- young people vs old people

(Use: bigger, better, worse, easier, more interesting, less exciting etc.)

Мета вправи:

- Активізувати та практично закріпити лексико-граматичні структури (comparatives, superlatives) у реальному мовленні.
- Розвинути навички аргументованої та порівняльної комунікації.
- Мотивувати учнів до висловлення власної думки щодо актуальних суспільних тем (технології, навчання, покоління).
- Сприяти творчому та критичному мисленню, навичкам дискусії й дебатів.

Вправа спрямована на розвиток рефлексивного критерію.

Навчальна користь і методична цінність:

- Вправа переводить порівняльну лексику з пасивного в активний вокабуляр, учні оперують нею самостійно.
- Формує навички монологічного й діалогічного мовлення у форматі порівняльних висловлювань.
- Інтегрує власний життєвий досвід учнів у навчальний контекст, сприяє персоналізації навчання.
- Забезпечує розвиток міжособистісної комунікації, мовної автономії та впевненості у використанні англійської.

Приклад 3 (див. рис. В.10) – вправа на рефлексію (до уривку з фільму Paddington):

Мета вправи:

- Сформувати в учнів уміння рефлексувати власний процес аудіювання (усвідомлення того, що саме було зрозуміло/важко/потребує доопрацювання).
- Розвинути навички самооцінювання й відповідальності за власний результат (learner autonomy).
- Поглибити емоційно-ціннісне сприйняття уривку з фільму Paddington через осмислення почуттів, складнощів і досягнень.
- Сприяти формуванню стратегій аудіювання (робота зі швидкістю мовлення, субтитрами, ключовою лексикою).

Вправа спрямована на розвиток рефлексивного критерію.

Навчальна користь і методична цінність:

- Чекліст переводить учнів із пасивної позиції «просто слухача» в активну позицію дослідника власного слухання: вони помічають, що вдалося, а що варто покращити.
- Сприяє формуванню метакогнітивних стратегій аудіювання (планування, моніторинг, оцінювання), що є ключовими для розвитку аудитивної компетентності в старшокласників.
- Забезпечує індивідуалізацію та персоналізацію: кожен учень фіксує власні труднощі, нову лексику й цілі на майбутнє.

- Стимулює усну взаємодію: обговорення відповідей у парах/групах перетворює рефлексію на комунікативну діяльність, поглиблюючи розуміння змісту уривку.

2.3 Експериментальна перевірка ефективності розробленого комплексу вправ для учнів 10-х класів

Експериментальна перевірка розробленого комплексу вправ була проведена для того, щоб на практиці з'ясувати, наскільки ефективним є використання автентичних англомовних фільмів для розвитку аудитивної компетентності учнів у порівнянні з роботою зі звичайними аудіоматеріалами підручників. Такий підхід дозволяє встановити об'єктивні причинно-наслідкові зв'язки між запровадженими нововведеннями та змінами у рівні аудитивної компетентності, забезпечити якісний і кількісний аналіз отриманих результатів, не порушуючи цілісності освітнього процесу.

Педагогічний експеримент проводився з 22.09.2025 по 18.10.2025 на базі комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей №3 імені Артема Мазура Хмельницької міської ради», де велася робота з двома класами: 10-В (15 учнів), група якого була експериментальною, а також з 10-Б (14 учнів) – контрольною групою. Приблизний вік учасників експерименту: 15-16 років, рівень володіння англійською мовою: A2+–B1+.

Для оцінювання сформованості англомовної аудитивної компетентності учнів 10-В та 10-Б класів було проведено початковий зріз знань, який включав у себе 4 завдання (multiple choice, fill in the blank та ін.), як письмові, так і усні (додаток А). Таким самим чином було проведено кінцевий зріз знань для аналізу прогресу та засвоєння пройденого матеріалу, який також містив 4 завдання (додаток Б).

Експеримент складався з трьох етапів:

1. Констатувальний етап.
2. Формувальний етап.
3. Узагальнювальний етап.

На констатувальному етапі ми зробили зріз знань за допомогою тестування в контрольній та експериментальній групах для визначення рівня сформованості аудитивної компетентності учнів, що також допомогло нам виявити типові труднощі у сприйнятті автентичного мовлення.

На формувальному етапі в експериментальній групі було запроваджено розроблений комплекс вправ, що передбачала регулярне використання коротких фрагментів художніх англійських фільмів як навчального матеріалу для аудіювання. Уроки будувалися за структурою pre-viewing – while-viewing – post-viewing, із поступовим ускладненням лексико-граматичного матеріалу та підвищенням самостійності учнів (додаток В – приклад повноцінного уроку). Контрольна група продовжувала працювати за підручником On Screen B1+ без використання автентичних фільмів.

Узагальнювальний етап мав на меті остаточно проаналізувати здобуті результати, систематизувати їх і дати змістовну оцінку ефективності розробленого комплексу вправ. Саме на цьому етапі були складені рекомендації щодо практичного формування англійської аудитивної компетентності учнів у сучасному освітньому середовищі.

Для оцінювання учнів були розроблені критерії за рівнями:

1. Високий рівень:

- Учень правильно використовує інтонацію та наголоси у власному мовленні.
- Має широкий активний словниковий запас, вміє доречно вживати слова, фразові дієслова, ідіоми, сталі вирази відповідно до ситуації спілкування.
- Вільно використовує граматичні структури середнього та високого рівня складності (різні часи, умовні речення, пасивний стан тощо).
- Учень розуміє загальну суть аудіо, може стисло передати його зміст.
- Уміє відтворювати основні факти та деталі з аудіо, переказати своїми словами.

- Учень вміє виокремлювати ключові деталі з прослуханого матеріалу, робити логічні висновки на основі прослуханого, встановлювати зв'язки між фактами.

- Вміє розпізнавати, чого саме хоче досягти співрозмовник (намір, емоції, ставлення) та відповідно реагувати.

- Учень усвідомлює рівень свого розуміння аудіоматеріалу, вміє чітко сформулювати, що саме було зрозуміло, а що – ні, та назвати причини труднощів.

- Учень вміє аналізувати інтонацію, темп, паузи, емоційне забарвлення мовлення.

2. Середній рівень:

- Учень не завжди коректно використовує інтонацію та наголоси у власному мовленні.

- Має певний словниковий запас, вміє вживати нескладні слова, деякі фрази та сталі вирази.

- Використовує граматичні структури середнього та частково високого рівня складності з допомогою вчителя.

- Учень частково розуміє суть аудіо та може передати лише деякі деталі.

- Частково може переказати деякі факти з аудіо.

- Учень з допомогою вчителя може робити логічні висновки на основі прослуханого, встановлювати зв'язки між фактами.

- Частково вміє розпізнавати, чого саме хоче досягти співрозмовник.

- Учень частково усвідомлює рівень свого розуміння аудіоматеріалу, може згадати що було зрозуміло, а що – ні, та назвати причини труднощів з допомогою вчителя.

- Учень частково вміє аналізувати інтонацію та емоційне забарвлення мовлення.

3. Низький рівень:

- Учень розпізнає та відтворює англійські звуки лише з допомогою вчителя, не вміє використовувати інтонацію, ритм та наголоси у власному мовленні.
- Має вузький словниковий запас, не вміє доречно вживати слова, фразові дієслова, ідіоми, сталі вирази відповідно до ситуації спілкування.
- Використовує деякі граматичні структури середнього рівня складності з допомогою вчителя.
- Учень не розуміє загальну суть аудіо, постійно потребує допомоги вчителя.
- Не вміє відтворювати основні факти та деталі з аудіо, не може переказати своїми словами.
- Учень не вміє виокремлювати ключові деталі з прослуханого матеріалу, робити логічні висновки на основі прослуханого, встановлювати зв'язки між фактами, постійно потребує допомоги вчителя.
- Не вміє розпізнавати, чого саме хоче досягти співрозмовник (намір, емоції, ставлення) та відповідно реагувати.
- Учень не усвідомлює рівень свого розуміння аудіоматеріалу, не може пояснити що було зрозуміло, а що – ні.
- Учень не вміє аналізувати інтонацію, темп, паузи, емоційне забарвлення мовлення.

Таблиця 2.2 – Результати ЕГ та КГ під час початкового зрізу знань

Рівень навчальних досягнень	К-ть учнів в ЕГ	К-ть учнів в КГ	К-ть учнів в ЕГ у %	К-ть учнів в КГ у %
Високий	5	2	33.4%	14.3%
Середній	8	7	53,3%	50%
Низький	2	5	13.3%	35.7%
Разом:	15	14	100%	100%

Таблиця 2.3 – Результати ЕГ та КГ під час кінцевого зрізу знань

Рівень навчальних досягнень	К-ть учнів в ЕГ	К-ть учнів в КГ	К-ть учнів в ЕГ у %	К-ть учнів в КГ у %
Високий	8	3	53.3%	21.4%
Середній	7	7	46.7%	50%
Низький	0	4	0%	28.6%
Разом:	15	14	100%	100%

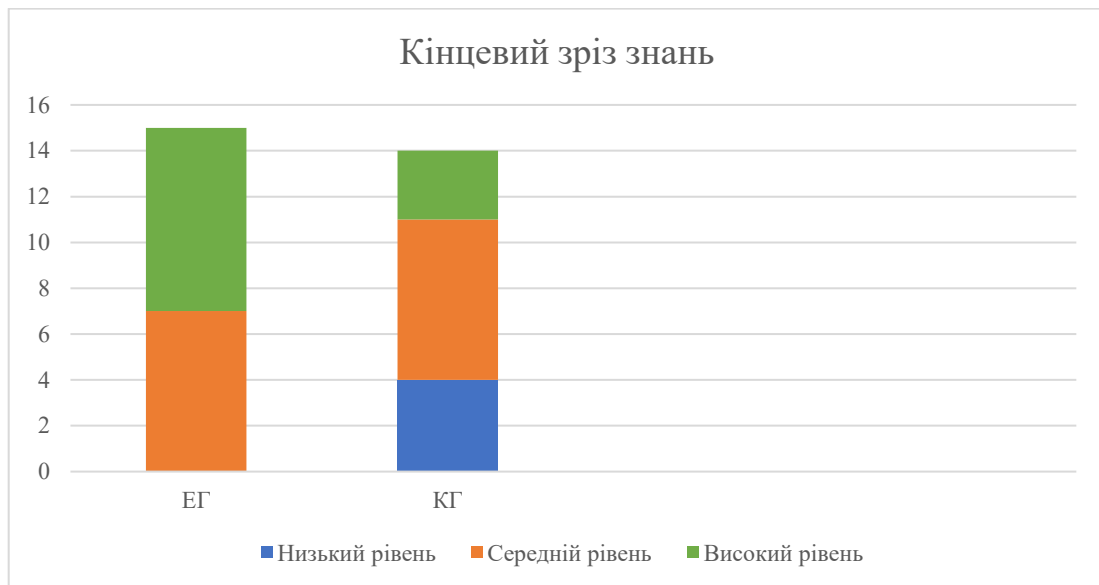

Рисунок 2.22 – Результати ЕГ та КГ під час кінцевого зрізу знань

Таблиця 2.4 – Результати КГ під час початкового та кінцевого зрізів знань по рівнях

Учні 10-Б (КГ)	Результати учнів за рівнями	
	Початковий зріз знань	Кінцевий зріз знань
1. Учень 1 (КГ)	Низький	Низький
2. Учень 2 (КГ)	Високий	Високий
3. Учень 3 (КГ)	Середній	Середній
4. Учень 4 (КГ)	Середній	Високий
5. Учень 5 (КГ)	Середній	Середній
6. Учень 6 (КГ)	Низький	Середній
7. Учень 7 (КГ)	Середній	Середній

Продовження таблиці 2.4

8. Учень 8 (КГ)	Середній	Середній
9. Учень 9 (КГ)	Середній	Середній
10. Учень 10 (КГ)	Низький	Низький
11. Учень 11 (КГ)	Низький	Низький
12. Учень 12 (КГ)	Низький	Низький
13. Учень 13 (КГ)	Середній	Середній
14. Учень 14 (КГ)	Високий	Високий

Таблиця 2.5 – Результати ЕГ під час початкового та кінцевого зрізів знань по рівнях

Учні 10-В (ЕГ)	Результати учнів за рівнями	
	Початковий зріз знань	Кінцевий зріз знань
1. Учень 1 (ЕГ)	Середній	Високий
2. Учень 2 (ЕГ)	Середній	Середній
3. Учень 3 (ЕГ)	Середній	Високий
4. Учень 4 (ЕГ)	Середній	Високий
5. Учень 5 (ЕГ)	Високий	Високий
6. Учень 6 (ЕГ)	Середній	Середній
7. Учень 7 (ЕГ)	Середній	Середній
8. Учень 8 (ЕГ)	Високий	Високий
9. Учень 9 (ЕГ)	Високий	Високий
10. Учень 10 (ЕГ)	Високий	Високий
11. Учень 11 (ЕГ)	Високий	Високий
12. Учень 12 (ЕГ)	Низький	Середній
13. Учень 13 (ЕГ)	Низький	Середній
14. Учень 14 (ЕГ)	Середній	Середній
15. Учень 15 (ЕГ)	Середній	Середній

Підсумовуючи результати експериментальної групи (табл. 2.5, рис. 2.23), ми бачимо, що після роботи за розробленим комплексом вправ, відбувся якісний перехід учнів з низького рівня на середній та з середнього на високий.

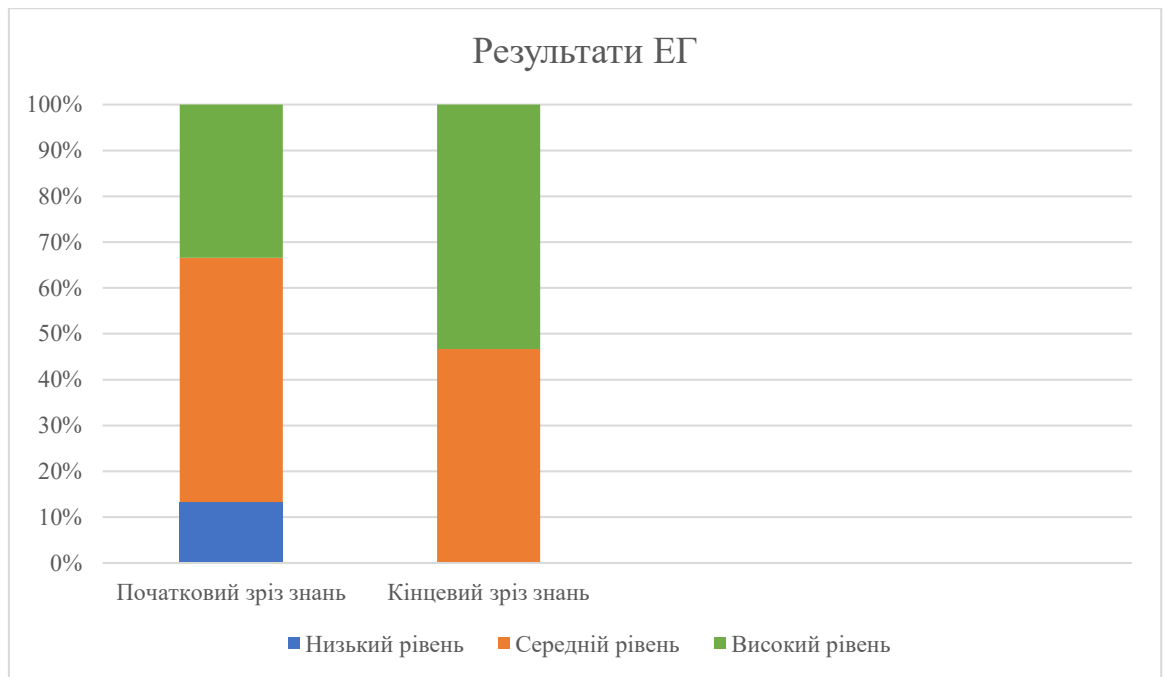

Рисунок 2.23 – Порівняння результатів ЕГ під час початкового та кінцевого зрізів знань

Обчисливши критерій Пірсона (рис. 2.24), який дозволяє знайти відмінності між двома розподілами та оцінити їх достовірність, ми отримали значення ($\chi^2 = 6.245 > 5.991$), яке доводить, що різниця між рівнями сформованості аудитивної компетентності учнів експериментальної та контрольної груп статистично значуща та є результатом педагогічного впливу: учні, які навчалися за методикою використання автентичних фільмів, досягли вищого рівня сформованості англомовної компетентності. Такий результат підтверджує дієвість впровадженого комплексу вправ і засвідчує її позитивний вплив на розвиток аудитивних навичок учнів.

E13										
=A8*A8/A5+B8*B8/B5+A9*A9/A6+B9*B9/B6+A10*A10/A7+B10*B10/B7										
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	3	8	11				A1	Високий рівень КГ (КУ)	B1	Високий рівень ЕГ (КУ)
2	7	7	14				A2	Середній рівень КГ (КУ)	B2	Середній рівень ЕГ (КУ)
3	4	0	4				A3	Низький рівень КГ (КУ)	B3	Низький рівень ЕГ (КУ)
4	14	15	29							
5	5,310345	5,689655	11							
6	6,758621	7,241379	14							
7	1,931034	2,068966	4							
8	-2,31034	2,310345	0							
9	0,241379	-0,24138	-8,9E-16							
10	2,068966	-2,06897	0							
11										
12										
13					6,245671		E13	Критичне значення критерія Пірсона		5,991

Рисунок 2.24 – Скриншот обчислення критерію Пірсона в Excel

2.4 Обґрунтування методичних рекомендацій щодо використання англomовних фільмів на уроках у 10-х класах

На основі проведеного теоретичного аналізу та результатів експериментального дослідження, яке підтвердило ефективність запропонованого комплексу вправ (статистична значущість змін за критерієм Пірсона: $\chi^2 = 6.245$), сформульовано низку методичних рекомендацій для вчителів англійської мови щодо інтеграції автентичних фільмів у навчальний процес у 10-х класах:

1. Реалізація фрагментарного підходу (segment-based approach) – дослідження засвідчило, що для рівня B1+ найбільш ефективною є робота не з цілими фільмами, а з короткими, логічно завершеними епізодами.

- Рекомендований хронометраж: 2–5 хвилин. Це дозволяє уникнути когнітивного перевантаження та залишити час на глибокий аналіз змісту.
- Критерії відбору фрагментів – уривок має містити чітку комунікативну ситуацію (наприклад, сімейна вечеря з фільму «Inside Out»), відповідати тематиці навчальної програми та демонструвати соціокультурні реалії.
- Мовна відповідність – слід обирати сцени з природним темпом мовлення та сучасною лексикою (ідіоми, фразові дієслова), проте уникати надмірної кількості сленгу, який може демотивувати учнів на етапі pre-viewing.

2. Використання цифрових інструментів для дидактичного супроводу. Експеримент показав, що інтеграція онлайн-сервісів значно підвищує мотивацію учнів та оптимізує час вчителя. На нашу думку, доцільно:

- Використовувати платформи візуалізації (наприклад, Canva) для створення «цифрових воркбуків» або інтерактивних презентацій, що об'єднують відео, завдання та словник в одному просторі. Це допоможе вчителю структурувати урок.

- Залучати інструменти штучного інтелекту (наприклад, Twee) для генерації вправ (gap-fill, open questions) та створення скриптів до відео, що дозволяє вчителю зосередитися на методиці, а не на рутинній розробці матеріалів. Це допоможе автоматизувати підготовку до уроку.
- Впроваджувати гейміфіковані платформи (наприклад, Blooket) на етапах перевірки розуміння (Checking understanding), що забезпечує змагальний елемент та миттєву перевірку результатів у класі. Це допомагає вчителю отримувати швидкий зворотній зв'язок.

3. Поетапність роботи з відеоматеріалами – робота має будуватися за чіткою триступеневою структурою, де кожному етапу відповідають конкретні типи завдань, а саме:

- Pre-viewing (Підготовчий етап): обов'язкове зняття лексичних труднощів та антиципація (прогнозування). Рекомендується використовувати візуальні опори (робота з постерами, стоп-кадрами) для активізації фонових знань.
- While-viewing (Демонстраційний етап): забезпечення активного слухання. Перший перегляд – для загального розуміння (gist), другий – для пошуку деталей (specific information) та аналізу невербальної поведінки героїв.
- Post-viewing (Післядемонстраційний етап): вихід у продуктивні види діяльності (говоріння та письмо). Ефективними є рольові ігри, дискусії на основі проблемних питань фільму (наприклад, обговорення адаптації у новому середовищі на прикладі фільму «Paddington»).

4. Розвиток рефлексивної складової компетентності, адже важливою умовою формування автономії учня є регулярна самооцінка. Рекомендуємо впроваджувати «Listening Reflection Checklists» після кожного опрацьованого епізоду. Це дозволяє учням самостійно фіксувати прогрес («Я зрозумів основну ідею», «Я розпізнав емоції персонажа») та ідентифікувати зони росту.

5. Диференційований підхід до використання субтитрів – рекомендуємо застосовувати стратегію динамічного керування субтитрами (scaffolding):

- На початкових етапах або для слабших учнів допускається використання англійських (L2) субтитрів для встановлення зв'язку між звуковим та графічним образом слова.
- Поступово слід переходити до перегляду без субтитрів або з використанням keyword captions (лише ключові слова на екрані), щоб стимулювати розвиток саме аудитивних навичок, а не навичок читання.

Впровадження цих рекомендацій дозволить перетворити перегляд фільмів із пасивної розваги на ефективний інструмент розвитку англійської аудитивної компетентності, що підтверджено результатами формувального етапу експерименту.

Узагальнюючи результати дослідно-експериментальної роботи, варто зазначити, що аналіз чинних навчально-методичних комплексів, зокрема підручників «On Screen B1+» та «Англійська мова» (автор Л. Морська, 10 клас), виявив об'єктивну потребу в доповненні традиційних засобів навчання автентичними матеріалами. Саме це стало підґрунтям для розробки авторського комплексу вправ на основі сучасних англійських фільмів «Inside Out», «Paddington» та «The Intern», який було інтегровано в освітній процес у форматі комплексу вправ, у який також входив «цифровий воркбук», з використанням інтерактивних інструментів Canva, Blooket та Twee.

Експериментальна перевірка запропонованої методики засвідчила її результативність: порівняння даних вхідного та підсумкового тестування продемонструвало якісні зміни в рівнях сформованості аудитивної компетентності учнів експериментальної групи. Позитивна динаміка, що виявилася у переході школярів з низького рівня на середній та із середнього на високий, отримала статистичне підтвердження за допомогою критерію Пірсона ($\chi^2 = 6.245$), що доводить не випадковість отриманих результатів.

Логічним завершенням етапу впровадження стало формулювання методичних рекомендацій, які систематизують принципи відбору відеоконтенту, стратегії роботи з субтитрами та алгоритми використання цифрових ресурсів. Це дозволяє стверджувати, що інтеграція автентичних кінофільмів є дієвим інструментом підвищення мотивації та розвитку іншомовної компетентності старшокласників.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичне обґрунтування, практичну розробку та експериментальну перевірку ефективності комплексу вправ на основі сучасних англомовних фільмів для розвитку аудитивної компетентності учнів 10-х класів. Результати дослідження дають підстави зробити такі висновки:

1. Досліджено стан проблеми в науково-методичній літературі. З'ясовано, що розвиток аудитивної компетентності є однією з ключових цілей навчання англійської мови у старшій школі, проте цей процес часто ускладнюється відсутністю достатньої кількості автентичних матеріалів у чинних навчальних матеріалах. Встановлено, що інтеграція сучасних художніх фільмів дозволяє компенсувати цей недолік, забезпечуючи занурення учнів у природне мовне середовище та реалізуючи принцип подвійного кодування інформації (візуального та аудіального).

2. Схарактеризовано зміст і структуру аудитивної компетентності. Визначено, що це інтегративна властивість особистості, яка базується на взаємодії трьох компонентів: когнітивного (знання мовних засобів, інтонаційних моделей), діяльнісного (уміння розуміти загальний зміст та деталі, здійснювати логічний аналіз) та рефлексивного (здатність оцінювати власне розуміння та інтерпретувати комунікативні наміри мовця). Саме ці компоненти стали критеріями для діагностики рівня навчальних досягнень учнів.

3. Визначено особливості використання сучасних англомовних фільмів на уроках у 10-х класах. Доведено, що для учнів старшого шкільного віку (рівень B1+) найбільш ефективним є фрагментарний підхід (segment-based approach), який передбачає роботу з короткими, методично доцільними уривками (2–5 хв). Такий формат дозволяє уникнути когнітивного перевантаження та забезпечити детальний аналіз мовного матеріалу в межах триетапної структури заняття (pre-viewing, while-viewing, post-viewing).

4. Експериментально перевірено ефективність розробленого комплексу вправ. На основі уривків із фільмів «Inside Out», «Paddington» та «The Intern» було створено комплекс завдань, інтегрований в навчальний процес за

допомогою цифрових інструментів (Canva, Blooket, Twee). Дані, отримані на формульному етапі, засвідчили тенденцію до покращення результатів в учасників експериментальної групи: кількість учнів з високим рівнем зросла з 33,4% до 53,3%, а з низьким – зменшилася до 0%. Статистична достовірність отриманих даних підтверджена за допомогою критерію Пірсона ($\chi^2 = 6.245$), що доводить перевагу запропонованої методики над традиційними засобами навчання.

5. Обґрунтовано методичні рекомендації. Розроблено алгоритм роботи з відеофільмами, який включає критерії відбору контенту (актуальність, мовна відповідність, виховний потенціал), стратегії динамічного керування субтитрами (від L2-субтитрів до їх повної відсутності) та впровадження рефлексивних інструментів (чек-листів самооцінювання). Доведено, що поєднання автентичних фільмів з інтерактивними технологіями є дієвим шляхом формування стійкої англомовної аудитивної компетентності старшокласників.

Отримані результати не вичерпують повноти досліджуваної теми, що відкриває простір для подальших наукових пошуків. Перспективними напрямками ми вважаємо дослідження залежності стратегій аудіювання від жанрів кінофільмів та розробку методичного забезпечення для самостійної роботи учнів з відеоматеріалами на базі інтерактивних онлайн-сервісів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 19–30.
2. Бобак М. І., Кушик М. Л., Прокоп І. А. Аудитивна компетенція як один із видів комунікативної діяльності при вивченні англійської мови. *Медична освіта*. 2011. № 4. С. 84–86. URL: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/1091/1085 (дата звернення: 05.09.2025).
3. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с. URL: http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf (дата звернення: 08.09.2025).
5. Карп'юк О. Д. Англійська мова (10-й рік навчання, рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Астон, 2018. 256 с.
6. Коваленко О. В. Використання відео і фільмів у формуванні комунікативної іншомовної компетенції майбутніх економістів. *Молодий вчений*. 2019. № 6 (70). С. 342–345.
7. Конопляник Л. М., Коваленко О. О. Використання автентичних відеоматеріалів для формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх інженерів. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2016. № 2 (9). С. 90–96.
8. Конотоп О. С. Переваги використання автентичної відеофонограми у вивченні іноземних мов і культур. *Здобутки та перспективи розвитку сучасного мовознавства : міжнародний збірник наукових праць, присвячений 70-річному ювілею професора Алли Андріївни Калити*. Київ, 2015. С. 245–252. URL:

https://terraludens.com/sites/default/files/files/2016/01/08/zbirka_do_yuvileyu_aa.pdf
(дата звернення: 10.09.2025).

9. Концепція «Нова українська школа». Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 10.10.2025).

10. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник / під ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

11. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова та ін. Київ : Академія, 2010. 328 с.

12. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. Під кер. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.

13. Методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році (іноземні мови). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf> (дата звернення: 10.10.2025).

14. Мірошниченко В. М. Професійна підготовка майбутніх філологів засобами інтерактивних технологій. *Педагогічні науки: реалії та перспективи. Серія 5*. Вип. 58. 2017. С. 43–48.

15. Морська Л. І. Англійська мова (10-й рік навчання, рівень стандарту) : підручник для 10 класу. Тернопіль : Астон, 2018. 240 с.

16. Морська Л. І. Теорія та практика методики навчання англійської мови. Тернопіль : Астон, 2003. 248 с.

17. Навчальна програма з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 10–11 класи. Київ : МОН України, 2018. 72 с.

18. Огурцова Д. А. Інтеграція художніх англомовних фільмів у процес навчання аудіювання. *Актуальні проблеми науки та освіти в умовах сучасних викликів* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції /

Міжнародний гуманітарний дослідницький центр (м. Дніпро, 9 листопада 2025 р.). Research Europe, 2025. С. 32–34.

19. Онопрієнко Т. М., Котнюк Л. Г. Використання автентичних художніх фільмів як засобу формування комунікативної компетенції студентів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*: у 2 ч. 2011. № 96. С. 380-385.

20. Петращук О. П. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови в середній загальноосвітній школі: монографія. Київ : Вид.центр КДЛУ, 1999. 261 с.

21. Петько Л. В. Іншомовна освіта в контексті формування нового вчителя в умовах університетської підготовки. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2013. Вип. 39. С. 232–237.

22. Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Хмельницькому національному університеті. Хмельницький : ХНУ, 2021.

23. Пристай Г. В. Методичні аспекти формування аудитивної компетентності у майбутніх вчителів англійської мови. *Молодий вчений*. 2020. № 3.2 (79.2). С. 66–70.

24. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti> (дата звернення: 08.09.2025).

25. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 08.09.2025).

26. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 08.09.2025).

27. Скріль І. В. Формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2020. 289 с. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13773/1/Dis_Skril.pdf (дата звернення: 05.11.2025).

28. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти III ступеня (10–11 класи) : затверджено наказом МОН України від 20.04.2018 № 408. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-iii-stupenya-408> (дата звернення: 15.09.2025).
29. Яхнюк Т. О. Використання автентичних художніх відеофільмів для комплексного розвитку мовленнєвих умінь студентів мовних факультетів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2014. № 3 (286). С. 171–180.
30. Bahrani T., Sim T. S. Audiovisual News, Cartoons, and Films as Sources of Authentic Language Input and Language Proficiency Enhancement. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 2012. Vol. 11 (4). P. 56–64.
31. Blooket: Educational Game Platform. URL: <https://www.blooket.com> (дата звернення: 11.10.2025).
32. Brown H. D. *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. New York : Longman, 2007. 569 p.
33. Buck G. *Assessing Listening*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 274 p.
34. Canning-Wilson C. Practical aspects of using video in the foreign language classroom. *The Internet TESL Journal*. 2000. Vol. 6 (11). URL: <http://iteslj.org/Articles/Canning-Video.html> (дата звернення: 15.10.2025).
35. Canva: Visual Suite for Education. URL: <https://www.canva.com> (дата звернення: 11.10.2025).
36. Celce-Murcia M. *Teaching English as a Second or Foreign Language*. Boston : National Geographic Learning, 2014. 706 p.
37. Chapple L., Curtis A. Content-based instruction in Hong Kong: Student responses to film. *System*. 2000. Vol. 28 (3). P. 419–433.
38. Donaghy K. *Film English*. URL: <https://film-english.com> (дата звернення: 20.10.2025).
39. Dornyei Z. Motivation in Second and Foreign Language Learning. *Language Teaching*. 1998. Vol. 31 (3). P. 117–135.

40. Erdener N. D., Burnham D. K. The Role of Audiovisual Speech and Orthographic Information in Nonnative Speech Production. *Language Learning*. 2005. Vol. 55 (2). P. 191–228.
41. ESL Brains: Video-based lesson plans. URL: <https://eslbrains.com> (дата звернення: 20.10.2025).
42. Evans V., Dooley J. On Screen B1+ : Student's Book. Newbury : Express Publishing, 2015. 168 p.
43. Field J. Listening in the Language Classroom. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 366 p.
44. Gilmore A. Authentic materials and authenticity in foreign language learning. *Language Teaching*. 2007. Vol. 40 (2). P. 97–118.
45. Hadfield J., Dornyei Z. Motivating Learning. London : Routledge, 2013. 312 p.
46. Harmer J. The Practice of English Language Teaching (4th ed.). Harlow : Pearson Education, 2007. 448 p.
47. Herron C., Hanley J. Using video to introduce children to a foreign culture. *Foreign Language Annals*. 1992. Vol. 25 (5). P. 419–426.
48. Herron C., York H., Corrie C., Cole S. A Comparison Study of the Effects of a Story-based Video Instructional Package Versus a Text-based Instructional Package in the Intermediate-level Foreign Language Classroom. *CALICO Journal*. 2006. Vol. 23 (2). P. 281–307.
49. ISL Collective: Internet Second Language Collective. URL: <https://en.islcollective.com> (дата звернення: 20.10.2025).
50. Ismail N. S. C., Aziz A. A. The Teaching of Listening Strategies in ESL Classrooms. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. 2020. Vol. 10 (6). P. 180–192.
51. King J. Using DVD Feature Films in the EFL Classroom. *Computer Assisted Language Learning*. 2002. Vol. 15 (5). P. 509–523.
52. Kusumarasdyati K. Listening, viewing and imagination: Movies in EFL classes. The 2nd International Conference on Imagination and Education. Vancouver,

2004. <https://pdfcoffee.com/kusumarasyati-pdf-free.html>. (дата звернення: 18.10.2025).

53. Larsen-Freeman D., Anderson M. *Techniques and Principles in Language Teaching* (3rd ed.). Oxford : Oxford University Press, 2011. 252 p.

54. Long M. H. *Second Language Acquisition and Task-Based Language Teaching*. Chichester : Wiley-Blackwell, 2015. 448 p.

55. Mayer R. E. *Multimedia Learning* (2nd ed.). Cambridge : Cambridge University Press, 2009. 304 p.

56. Montero Perez M., Peters E., Clarebout G., Desmet P. Effects of captioning on video comprehension and incidental vocabulary learning. *Language Learning & Technology*. 2014. Vol. 18 (1). P. 118–141.

57. Montero Perez M., Peters E., Desmet P. Vocabulary learning through viewing video: The effect of two enhancement techniques. *Computer Assisted Language Learning*. 2018. Vol. 31 (1-2). P. 1–26.

58. Paivio A. *Dual coding theory and education. Pathways to literacy achievement for high poverty children*. Detroit : Wayne State University Press, 2006. P. 1–20.

59. Pegrum M. Film, culture and identity: critical intercultural literacies for the language classroom. *Language and Intercultural Communication*. 2008. Vol. 8 (2). P. 136–154.

60. Pujadas G., Muñoz C. Extensive viewing of captioned and subtitled TV series: a study of L2 vocabulary learning by adolescents. *The Language Learning Journal*. 2019. Vol. 47 (4). P. 479–496.

61. Richards J. C. Second Thoughts on Teaching Listening. *RELC Journal*. 2005. Vol. 36 (1). P. 85–92.

62. Richards J. C. *Teaching Listening and Speaking: From Theory to Practice*. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 48 p.

63. Rost M. *Teaching and Researching Listening* (3rd ed.). New York : Routledge, 2016. 358 p.

64. Scrivener J. *Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching* (3rd ed.). Oxford : Macmillan, 2011. 416 p.
65. Sherman J. *Using Authentic Video in the Language Classroom*. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 277 p.
66. Stempleski S., Tomalin B. *Video in Action: Recipes for Using Video in Language Teaching*. New York : Prentice Hall, 1990. 173 p.
67. Taylor K. Using DVD and video in your ESL class. An ELT notebook. URL: http://eltnotebook.blogspot.com/2007/01/using-dvd-and-video-in-your-esl-class_05.html (дата звернення: 24.08.2025).
68. Thornbury S. What drives me? An A-Z of ELT. 2013. URL: <https://scottthornburyblog.com/2013/09/29/what-drives-me/> (дата звернення: 19.08.2025).
69. Twee: AI tools for English teachers. URL: <https://twee.com> (дата звернення: 04.10.2025).
70. Ur P. *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 375 p.
71. Vandergrift L., Goh C. *Teaching and Learning Second Language Listening: Metacognition in Action*. New York : Routledge, 2012. 336 p.
72. Vanderplank R. Déjà vu? A decade of research on language laboratories, television and video in language learning. *Language Teaching*. 2010. Vol. 43 (1). P. 1–37.
73. Winke P., Gass S., Sydorenko T. The effects of captioning videos used for foreign language listening activities. *Language Learning & Technology*. 2010. Vol. 14 (1). P. 65–86.

ДОДАТКИ

Додаток А Audio test 1

Task 1. Match the words/phrases with their meanings.

Word/Phrase	Meaning
1. weird	a) to notice something
2. pretend	b) to move your eyes up to show irritation
3. pick up on	c) something that is not normal or usual
4. put your foot down	d) to be strict or show authority
5. roll your eyes	e) rude or impolite
6. disrespectful	f) not intelligent
7. stupid	g) stop talking
8. shut up!	h) to act as if something is true

Task 2. Listen and tick (✓) the correct answer.

1. What is the main situation in this scene?
 - a) Riley and her mom are cooking dinner.
 - b) Riley's parents are trying to talk to her.
 - c) Riley is watching TV.
2. What emotion controls Riley during the scene?
 - a) Joy
 - b) Sadness
 - c) Anger
3. How do Riley's parents react to her attitude?
 - a) They stay calm.
 - b) They get confused and frustrated.
 - c) They ignore her.
4. What is Riley's dad doing before her mom speaks to him?
 - a) Reading a newspaper

- b) Watching a hockey game
 - c) Cooking dinner
5. What happens when Riley's dad gets angry?
- a) He tells her to go to her room.
 - b) He leaves the room.
 - c) He starts laughing.
6. What does Riley's mom try to do at first?
- a) Ask gentle questions.
 - b) Shout at Riley.
 - c) Ignore the problem.
7. How does the scene end?
- a) Riley apologizes to her parents.
 - b) The family has dinner together.
 - c) Riley runs to her room upset.

Task 3. Fill in the missing words you hear.

pretend, weird, do, eyes, down, disrespectful, wrong

1. Riley is acting so _____.
2. Until she gets back, we just do what Joy would _____.
3. What do we do? You _____ to be Joy.
4. Something's _____.
5. She just rolled her _____ at us!
6. Listen, young lady, I don't know where this _____ attitude came from.
7. The foot is _____!

Task 4. Answer these questions.

1. Why do you think Riley is acting this way?
2. How do her parents feel?
3. What would Joy do differently?

Додаток Б Audio test 2

Task 1. Match each word you hear to its meaning:

1. core memory
 2. break down
 3. annoying
 4. slow down
 5. obsess
 6. manual
 7. stink
 8. weird
 9. busy
-
- a. think about something all the time
 - b. to stop working/feel really bad emotionally
 - c. do something more slowly
 - d. having a lot to do
 - e. a little irritating
 - f. strange/unusual
 - g. a guide for using something
 - h. a very important memory
 - i. to smell very bad/unpleasant

Task 2. Listen to the scene carefully and fill in the missing word:

stinks (X2), sunshine, break down, obsess, memory, under, manuals, worse,

Tuesday, under

1. Sadness, you nearly touched the core _____!
2. Something is wrong with me. It is like I'm having a _____.
3. That's good! Like there is a beach and _____.
4. Crying helps me slow down and _____ over the weight of life's problems.
5. How about we read some mind _____, huh? Sounds fun.

6. We have been through _____.
7. Fine, let's see. This house _____, our room _____.
8. Now they are saying it won't be here until _____. Can you believe it?
9. Your dad is _____ a lot of pressure.

Task 3. Listen carefully. Decide if each statement is True or False:

1. Inside Riley's mind, Joy stops Sadness from touching core memories.
2. Joy tries to make Sadness feel better.
3. There are bears in San-Francisco.
4. Disgust says the new house smells terrible.
5. All emotions want to make a list about the things Riley should be happy about.
6. Mom and dad come to Riley to say "Goodnight".
7. The moving van won't be there till Thursday.
8. Mom is really grateful for Riley's behaviour.
9. Riley feels excited about the new house.

Task 4. Answer these questions:

1. Which emotion is obsessing over Riley's memories?
2. Which emotion is having a break down?
3. How are the characters busy inside Riley's mind?

Додаток В Авторська розробка уроку на матеріалі фільму
«Paddington»

Рисунок В.1

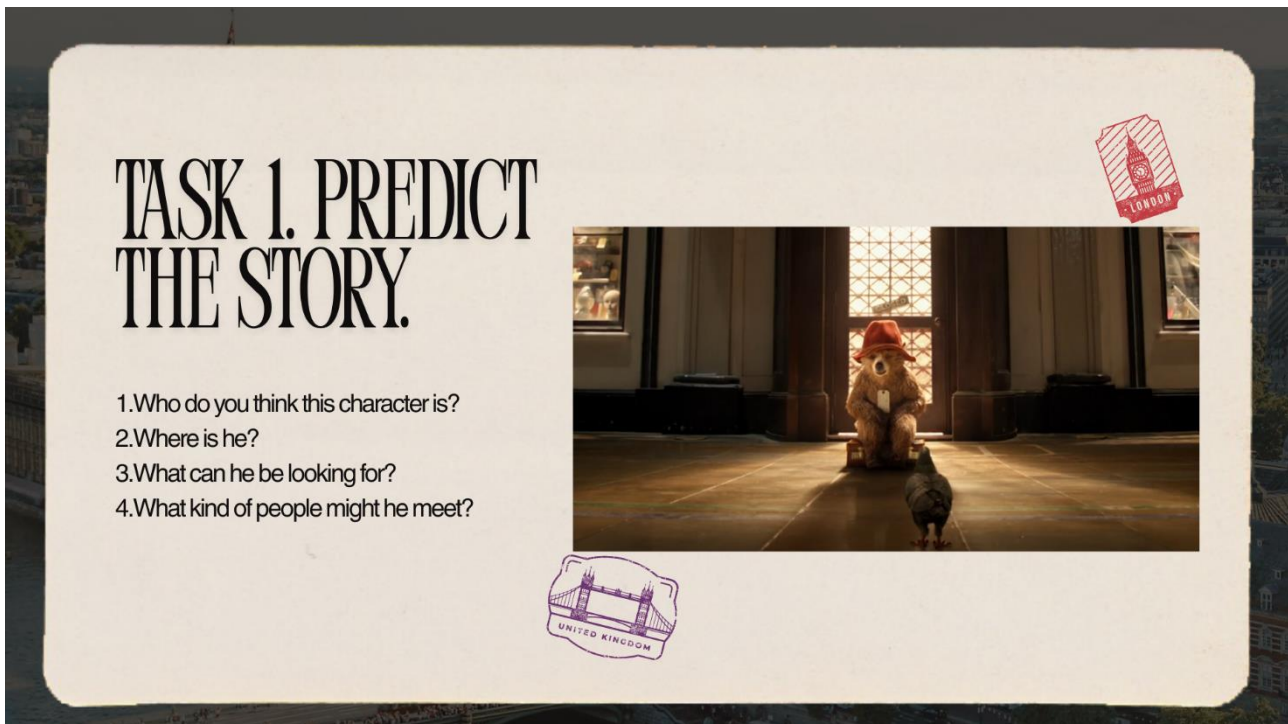

Рисунок В.2

Рисунок В.3

**TASK 2. WATCH THE VIDEO.
CHOOSE THE CORRECT ANSWER.**

Quiz: <https://dashboard.blooket.com/set/6926dba7738f998c8dd1a0a3>

Scan me!

Рисунок В.4

TASK 3. WATCH ONE MORE TIME. FILL IN THE GAPS.

tipping, lifeboat, belongings, morning, presentable, stowed, home

1. Good _____. Really _____ it down, isn't it?
2. Does anyone know where I can find a _____?
3. Passengers are reminded to keep their _____ with them at all times.
4. I need to look _____.
5. How did you get here? – I _____ away. In a _____.

Рисунок В.5

TASK 4. MATCH THE PHRASES TO THEIR MEANINGS.

Phrase	Meaning
1. tipping it down	a) to look tidy and neat
2. belongings	b) secretly travel without a ticket
3. stowed away	c) raining heavily
4. presentable	d) things that belong to you
5. accidents	e) something you must take care of or deal with
6. responsibility	f) events that happen by chance and cause harm or damage

Рисунок В.6

TASK 5. TRUE OR FALSE.

1. Paddington's parents are still alive.
2. The Brown family feels comfortable when they see Paddington.
3. Paddington wants to sleep in a rubbish bin.
4. Mrs. Brown wants to help him.
5. Mr. Brown immediately likes Paddington.
6. The bear gets his name from a train station.

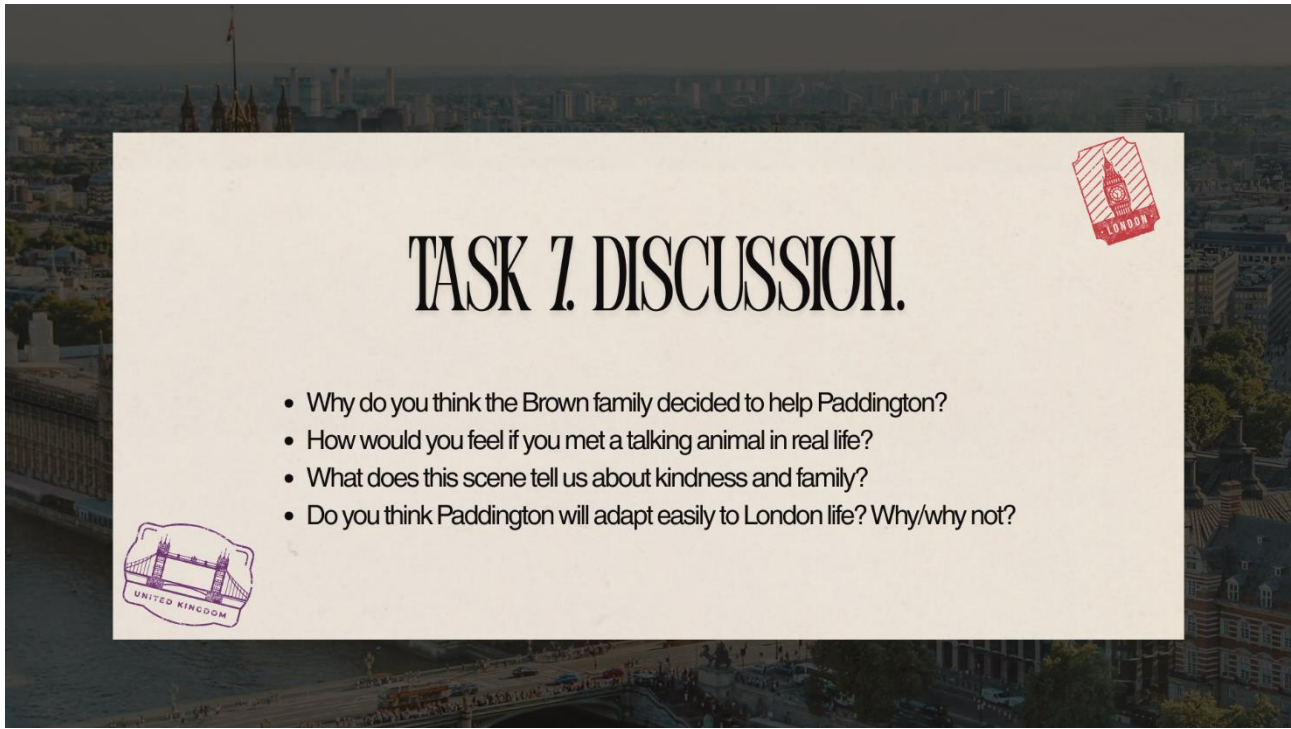
Рисунок В.7

TASK 6. FILL IN THE GAPS WITH WORDS FROM THE LIST.

marmalade
 belongings
 presentable
 stowed away
 tipping it down

When it's _____ (1), don't forget your umbrella!
 Please take all your _____ (2) before leaving the train.
 The boy _____ (3) on the ship to travel for free.
 He wanted to look _____ (4) for his first day at school.
 Paddington loves _____ (5) sandwiches.

Рисунок В.8

TASK 7. DISCUSSION.

- Why do you think the Brown family decided to help Paddington?
- How would you feel if you met a talking animal in real life?
- What does this scene tell us about kindness and family?
- Do you think Paddington will adapt easily to London life? Why/why not?

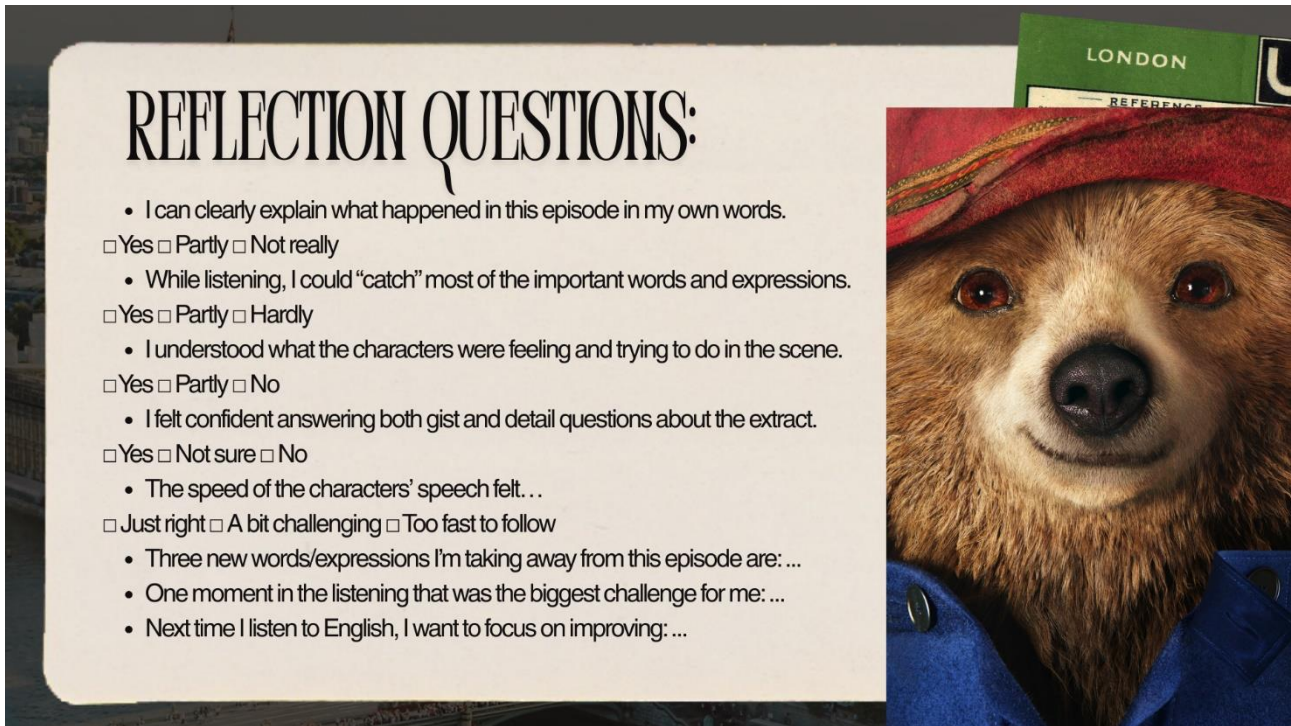

Рисунок В.9

REFLECTION QUESTIONS:

- I can clearly explain what happened in this episode in my own words.
 Yes Partly Not really
- While listening, I could “catch” most of the important words and expressions.
 Yes Partly Hardly
- I understood what the characters were feeling and trying to do in the scene.
 Yes Partly No
- I felt confident answering both gist and detail questions about the extract.
 Yes Not sure No
- The speed of the characters’ speech felt...
 Just right A bit challenging Too fast to follow
- Three new words/expressions I’m taking away from this episode are: ...
- One moment in the listening that was the biggest challenge for me: ...
- Next time I listen to English, I want to focus on improving: ...

Рисунок В.10

Рисунок В.11